

Lacjalan Leimo

N:o 9-10 2020 7€

**Uusi työ innostaa
Eila Stepanovaa**

SISÄLTÖ

Aila-Liisa Laurila: Järjestösihteeri Irma Lahti siirtyy eläkkeelle ja toiminnanjohtajan työt Sivistysseuran toimistolla on aloittanut Eila Stepanova.	144
Aila-Liisa Laurila: Shemeikkojen ja Vornasten kunniaksi Tolvajärvelle pystytetyt ja sittemmin kadonneen patsaan arvoitus on ehkä ratkennut.	148
Marija Kundozero: Tutkimusprojektin johtaja kirjoittaa yhteenvedon petroskoilaisten tutkijoiden matkasta Louhen piirin kyliin kesällä 2019.	154
Aila-Liisa Laurila: Hellä Neuvonen-Seppänen väitteli tohtoriksi tutkimalla autoetnografisella metodilla karjalaisten kokemuksia evakkoudesta.	158
Miikul Pahomov: Raamatunkäännösinstituutti on valmistelemassa Lord's Prayer -kirjaa, johon kootaan Isä meidän -rukous monilla kielillä.	160
Timo J. Vihavainen: Pekka Vaara tarjoaa uudessa kirjassaan Viena 1919-1922 karjalaisen näkökulman heimosotien aikakauteen.	162
Unto Martikainen: Kekrin päivä oli vanhan kansan syysjuhla, jolloin vainajien uskottiin saapuvan kotiin syömään ja saunomaan.	164
Pekka Suutari: Loimolan Voima -duo osoitti Pajot-festivaalien konsertissaan, että sitoutuu vahvasti karjalan kieleen ja kulttuurin jatkamiseen.	165
Jari Helmisaari: Uhtualla rakennusprojekteja johtanut kirjoittaja kertoo ensitapaamisestaan Kalevalan piirijohtajana olleen Oiva Mäkelän kanssa.	166
Laukunkantajat: Eeva-Kaisa Linna keskustelee karjalaisuudesta Sivistysseuran hallitukseen juuri valitun Kari Homasen kanssa.	175

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Karjalan Sivistysseuran uutena toiminnanjohtajana on aloittanut filosofian tohtori Eila Stepanova.

Kuvaaja:

Veikko Somerpuro

Tarjoa juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2020

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (arviopäivä)
11-12	21.11.	01.12.	18.12.

Aineistot lehtiin: paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Leimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 101. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, I/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €, 1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen

ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi

Aukioloajat

Toimisto palvelee ma-to klo 10-15, heinäkuussa suljettu.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €, opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris/ Painoliber Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 11.10.2020

Säätääkö Suomi kielilain?

Saksan Mainzissa toimivan Johannes Gutenberg -yliopiston professori **Anneli Sarhima**a valitteli karjalan kielen vaikeaa tilannetta Suomessa ja teki konkreettisen ehdotuksen kielen aseman parantamiseksi kirjoittaessaan tärkeästä asiasta *Helsingin Sanomissa* 14. syyskuuta. Moni muistaa Sarhimaan ainakin siitä, että hän johti vuosina 2010–2013 tehtyä monitieteistä ja kansainvälistä Eldia-projektia, joka tutki karjalan kielen tilanteen perusteellisesti.

Anneli Sarhima totesi lehden Vieraskynä-palstalla muun muassa kahden vastakkain asettuneen intressiryhmän keskusteluyhteyden katkenneen vuosia sitten, eivätkä sovitteluyritykset ole johtaneet yhteyden palautumiseen. Kiistoihin on pyritty hänen mukaansa tekemään osallisiksi ulkopuolisia, kuten tutkijoita, virkamiehiä ja toimittajia. Hän kertoo, että hankalasta tilanteesta johtuen osa karjalaisen yhteisön jäsenistä on jättäytynyt kiistojen ulkopuolelle, ja osa on vieraantunut koko ajatukselta, että karjalan kielen hyväksi olisi jotain tehtävissä.

On erittäin ikävää, että tällaiseen tilanteeseen on jouduttu. Toivoa ei kuitenkaan kannata vielä menettää. Sarhimaan mukaan karjalalle tulee säätää oma kielilaki. Elvytystyö tulee vakiinnuttaa siten, että karjalaisyhteisö tulee otetuksi huomioon asianmukaisesti, mutta kokonaisvastuu kielen tulevaisuudesta siirtyy vakaalle institutionaaliselle pohjalle. Toivottavasti tämä ehdotus kuullaan ja siihen reagoidaan päätöksenteossa.

Petroskoilaisessa *Oma Mua* -lehdessä julkaistussa haastattelussa (23.9.2020) Anneli Sarhima puhuu samasta aiheesta. Hänen mukaansa karjalan kielen ja kulttuurin elävänä pitämistä ei voi jättää yksin seurojen tai yhdistysten vastuulle. Hän toistaa vaatimuksen kielilain ja pitää välttämättömänä valtion rahoituksen saamista karjalan säilyttämisen- ja kehittämistyölle.

Toisaalta hän muistuttaa karjalankielisiä itseään siitä, että mikään laki ei yksin pelasta kieltä vaan karjalaisten on tehtävä se itse. Hänen mielestään on pääasia, että kodeissa puhutaan karjalaa ja sitä opetetaan lapsille. Sarhima arvioi karjalaan liittyvän aktivismin lisääntyneen Suomessa ja hän pyytää jokaista kieltä taitavaa kysymään itseltään, mitä voi tehdä asian hyväksi – ja tehdä se.

Anneli Sarhima on tuonut julki polttavan tärkeitä asioita. Suomessa on vielä hämmästyttävän paljon tietämättömyyttä karjalan kieleen liittyen. Se kuultiin suorastaan räikeällä tavalla MTV-kanavan aamuohjelmassa (22.9.2020), jossa juontaja ei kyennyt

edes esittämään kunnolla kysymystä karjalan kielestä, kun hänen taustatiedoissaan oli niin pahoja aukkoja. Haastateltavina olivat näyttelijä **Eija Vilpas** ja Karjalan Liiton tuore puheenjohtaja **Outi Örn**, jotka joutuivat vain vastaamaan, etteivät ole kielitieteilijöitä.

Ei karjalan kielen säilyminen ole pelkästään kielitieteilijöiden asia vaan meidän kaikkien karjalaa taitavien. Emme saa käperätyä omiin ympyröihimme. Meidän on lyötävä rumpua kaikkialla.

Eräs tuttavani kysyi minulta hiljattain, että millainen se karjalan kieli oikein on, kun hän ei ole koskaan kuullut sitä. Meidän on tehtävä karjalasta kaikille tuttu, koska sitä voi halutessaan kuka tahansa suomenkielinenkin oppia ymmärtämään. Uskon, että kielen arvoa ja arvostusta on mahdollista lisätä roimasti.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Eila tarttuu töihin, Irma

Karjalan Sivistysseuran toiminnanjohtajan työt toimistolla aloittanut Eila Stepanova on niin tohkeissaan uudesta tehtävästään, että hän herää nykyään jo aamuviideltä virkeänä uuteen päivään.

AILA-LIISA LAURILA

Eila Stepanova (vas.) saapui vaihto-opiskelijana Suomeen 1990-luvun alussa opiskelemaan suomea eikä tarkoitus ollut jäädä pysyvästi maahan. Niin kuitenkin kävi. Vuodesta 2005 Karjalan Sivistysseuran toimistolla Helsingin Katajanokalla työskennellyt Irma Lahti on siirtynyt eläkkeelle.

Koko alkusyksyn ajan Sivistysseuran toimistolla Helsingin Katajanokan kätköissä on käynyt kova huike. Eila Stepanova on halunnut oppia nopeasti kaikki uuteen työhön kuuluvat kuviot. Kellarin arkistojakin on kaiveltu niin, että pöly on päässyt karheamaan kurkkua ja sieraimia.

Menoa hillitsee ainoastaan se, että heti syyskuun alussa Eilan varvas törmäsi kirjalaatikkoon ja murtui. Kuuden viikon ajan on kävelyvauhtia pitänyt hidastaa, mutta sitä ei ulkopuolinen edes huomaa. Kädet käyvät vauhdikkaasti ja pää omaksuu uutta. Helsingin yliopiston tutkijakollegiumista toisiin tehtäviin siirtynyt filosofian tohtori on innokas oppimaan.

Karjalan Sivistysseura ei suinkaan ole Eilalle mikään uusi eikä outo yhteisö. Hän on kuulunut seuran hallitukseen jo kuuden vuoden ajan. Nyt hän jättää hallitusjäsenyyden, mutta jatkaa sen sihteerinä. Hän arvelee, että jotain saattaa muuttua, mutta ei ainakaan hänen suhtautumisensa Sivistysseuraan.

– Kuuden vuoden aikana opin niin paljon seurasta, sen toiminnasta, mitkä ovat tärkeimmät jutut, mitä täällä tehdään. Yhteishenki hallituksessa on ollut mainio. Toiminnanjohtajana toimin hallituksen ja toimikuntien kanssa tiiviissä yhteistyössä, hän sanoo.

– Joudun nyt astumaan Irman saappaisiin ja hoitamaan myös kaikki seuran toimintaan liittyvät rutiiniasiat. Se on uusi juttu ja nyt ymmärrän paremmin, miten suuren työn Irma on tehnyt.

Yliopistomaailma jää nyt sivuun. Kuutisen vuotta sitten eli lokakuussa 2014 Eila Stepanova väitteli tohtoriksi Helsingin yliopistossa. Folkloristisen tutkimuksen otsikkona oli *Seesjärveläisten itkijöiden rekisterit – Tutkimus äänellä itkemisen käytänteistä, teemoista ja käsitteistä*.

– Tein itkuvirsitutkimusta ja väitöskirjaa noin kymmenen vuoden ajan, vuodesta 2004 lähtien. Aiheeni oli liian laaja, mutta se oli kyllä kivaa. Olin ensin jatko-opiskelijana ja sitten erilaisissa tutkimusprojekteissa folklo-

jää eläkkeelle

Hänen perehdyttäjänsä, järjestösihteerin Irma Lahti aikoo eläkkeelle jäätyään kunnostaa ainakin kaksi pihapuutarhaa.

ristiikan oppiaineessa. Olen tutkinut myös karjalaista rituaalista runoutta ja myyttistä ajattelua sekä karjalaisten yhteisöjä täällä Suomessa. Kaikki tutkimusaiheeni koskevat jollakin tapaa karjalaista kulttuuria. Ei pelkästään perinteitä vaan sitä, miten karjalaisuus näkyy Suomessa ja Venäjän Karjalassa nykypäivänä.

Eila ehti työskennellä myös Yleisradiossa noin kymmenen vuoden ajan. Hän aloitti radion puolella toimittajana. Myöhemmin hänet nähtiin venäjänkielisten uutisten lukijana tv-ruudussa. Lisäksi hän toimi kääntäjänä, esimerkiksi dokumenttielokuvien kääntämiseen tarvittiin myös asiantuntijuutta, ei pelkkää kielen kääntämistä.

– Opiskelujen ohessa toimin vielä Pelastakaa lapset ry:ssä kerhon vetäjänä. Tutkimustyö ei ole vakituista työtä ja töitä ja rahoitusta on pitänyt hakea muualta.

Eila uskoo, että kaikesta aiemmasta on valtavasti hyötyä uudessa työssä Sivistysseuran hallinnon sekä jäsenten ja asiakkaiden palvelijana. Karjalaiseen kulttuurityöhön hänen humanistinen koulutuksensa onkin mitä osuvin. Ehdottomana bonuksena tulee kielitaito. Venäjän karjalaisten kanssa tehtävässä tiiviissä yhteistyössä tarvitaan karjalaa, venäjää ja suomea, ja Eilalta sujuu lisäksi englanti, koska sekin on perheen kieli.

– Karjalan puhumisen taito minulla on aika ruosteessa, vaikka se on molempien vanhempieni kieli. Äitini on vienankarjalainen ja isäni livvinkarjalainen. Lisäksi väitöskirjani itkuvirsiperinnealue on varsinaiskarjalan etelämurteiden alue. Kielikin alkaa varmasti luistaa, kun sitä puhuu enemmän.

Eikä siinä kaikki. Rakkaana harrastuksena on Indonesian kulttuuri ja maan kieli, joka on keinotekoisesti rakennettu. Useista saarista koostuvassa valtiossa on noin 800 kieltä ja kulttuuria, joita keinotekoinen kieli yhdistää. Eila on puolisonsa kanssa ollut siellä kenttätöissä ja opiskellut kieltä yliopiston intensiivikursseilla. Eilan mukaan kieli on hyvin helppo.

Millä tavalla Petroskoissa Neuvostoliiton aikana 11.1.1974 syntynyt Eila Stepanova alkuaan päätyi Suomeen? Hän kertoo, että saapuminen liittyy 1990-luvun alkuun, jolloin neuvostokommunismi luhistui.

– Aloitin opinnot Petroskoin valtionyliopiston karjalan kielen osastolla syksyllä 1991, joka oli osaston ensimmäinen vuosi. Muun muassa **Pekka Zaikov** oli opettajani. Aloitin vaihto-opiskelijana Suomessa

”Seurassa ei kuljeta laput silmillä vain jotain kapeaa näkymää tuijottaen vaan nähdään karjalaisen kulttuurin monimuotoisuus.”

vuonna 1992. Vaihto-opiskeluohjelma alkoi silloin Petroskoin valtionyliopiston ja Helsingin yliopiston välillä. Tulin opiskelemaan suomea.

– Ei ollut suunnitelmissa jäädä Suomeen, mutta monien sattumien tuloksena niin kävi. Palasin muutamaksi kuukaudeksi takaisin, mutta sitten muutin Suomeen. Neuvostoliitto alkoi romahtaa ja minulla oli lapsi tulollaan.

Suomessa kumppaniksi on myöhemmin löytynyt amerikkalainen folkloristi-mies **Frog**. Hän on varttisuomalainen, jolla on pohjoispuhjalaisia juuria. Frogin äidinisä oli nimeltään **Yrjö Laakso**. Perheeseen kuuluvat tyttäret **Kristina**, 26 ja **Uljana** 19 sekä nykyään myös kummityttö **Aili**. Aili on veljentytär, joka tuli kaksi vuotta sitten Petroskoista Helsinkiin opiskelemaan ravintola-alaa Perhossa.

Eila pitää erilaisia etnisiä taustoja suurena rikkautena. Itse hän kokee olevansa nimenomaan ja ensisijaisesti karjalainen.

– Koen itseni myös venäläiseksi. En ole aikuisena elänyt Venäjällä, enkä osaisi edes elää siellä. Rakastan kuitenkin venäläistä kirjallisuutta sekä taidetta ja ruokakulttuuria. Kaikki erilaiset osiot ovat tärkeitä palaset identiteetissäni. Meillä on perheessä hauska sekoitus erilaisia tapoja ja perinteitä, esimerkiksi kaikki joulun ja pääsiäisen ajan perinteet hassusti sekaisin.

Karjalan Sivistysseurassa Eila arvostaa erityisesti yhteisöllisyyttä ja avoimuutta liittyen karjalaiseen kulttuuriin, kieleen ja perinteisiin. Seurassa ei kuljeta laput silmillä vain jotain kapeaa näkymää tuijottaen vaan nähdään karjalaisen kulttuurin monimuotoisuus.

– Katse ei ole taaksepäin kuin museoon eikä toimita vanhojen pinttyneiden tapojen mukaan vaan edistetään elävää kieltä ja kulttuuria kohti tulevaisuutta. Esimerkiksi julkaisutoiminta ja eri kielimuotojen tukeminen ovat erittäin tärkeitä. En näe mitään suurta tarvetta muutokseen tässä.

Kuluva koronapandemiavuosi on ollut harmillinen, mutta uusi toiminnanjohtaja uskoo, että sen jälkeen voi tulla tapahtumabuumi. Ihmiset haluavat taas tavaa toisiaan, kokoontua ja toimia yhdessä.

Vain harva on päässyt tänä vuonna käymään Venäjällä, mutta Eilalle se onnistui elokuussa. Kaksoiskansalaiselle se on jo lähtökohtaisesti mahdollista, mutta puoleltoista kuukauden projekti siitä hänelle tuli. Hyvänä syynä oli oman äidin, folkloristi **Sandra Stepanovan** 90-vuotissyntymäpäivä.

– Olin karanteenissa kaksi viikkoa ennen matkaa, kaksi viikkoa Petroskoin lähellä kesämökillä siellä ja kaksi viikkoa matkan jälkeen Helsingissä. Mieheni kuljetti minut ja polkupyöräni rajalle, poljin pyörällä rajan ylitse ja toisella puolen oli veli vastassa. Yritin olla niin varovainen kuin mahdollista, hän kertoo.

Parasta on, ettei kukaan läheinen sairastunut covid-19-tautiin. Työtäkään ei nyt tehdä etänä vaan paikan päällä Katajanokan toimistolla, jonne Eila toivottaa kävijät tervetulleiksi ja lupaa tarjota kouffia ta säijyä.

Järjestösihteeri Irma Lahti tuntee olonsa hiukan haikeaksi, mutta toisaalta odottaa innolla tulevia eläkevuosia. Ensin hän kuitenkin kertoo, miten päätyi seuraan järjestösihteeriksi.

– Vuoden 2005 keväällä etsiskelin töitä ja äitini **Aleksandra Mäntylä** huomasi, että seuraan haetaan työntekijää. Hain ja pääsin enkä ole katunut, Irma kertoo.

Ennen Irmaa seuran asioita hoitivat **Ilmari** ja **Maija Homanen**. Kun Maija jäi pois, hänen tilalleen otettiin **Tellervo Koskinen**, joka oli parisen vuotta. Aluksi Ilmakin työskenteli Ilmarin kanssa kaksistaan ja kertoo saaneensa hyvän opastuksen työhönsä.

– Minun aikamani on ollut kolme puheenjohtajaa, mutta paljon on vielä samoja tuttuja ihmisiä aktiivisesti mukana. Tuonpuoleiseen menneistä **Sakari Vuoristo**, **Paavo Rahikainen** ja **Olli Karinoja** ovat jääneet erityisesti mieleen.

Irma kertoo, että *Karjalan Heim*on edellinen päätoimittaja Vuoristo touhusi toimistolla niin ahkerasti, että jäi välillä nukkumaankin yöksi, kun ei viitsinyt ajaa kotikaupunkiinsa Lahteen. Paavo ja Olli kävivät toimistolla melkein viikoittain.

– Paavo Rahikainen hoiti seuran kyykkäasioita ja roudasi minua aina kaikkiin tapahtumiin myytävien kirjojeni kanssa. Vähän ennen kuolemaansa hän ehdotti vielä, että voi tulla kuskiksi, jos en mui-

AILA-LIISA LAURILA

Eila Stepanovan mielestä Sivistysseuran toiminta on hyvällä pohjalla, eikä hän kaipaa suurta muutosta suuntaan. Irma Lahti suunnittelee nyt rintamamiestalon remontointia ja puutarhojen kuntoon laittamista niin Tuusulan kodissa kuin kesämökillä Etelä-Savon Juvalla.

ta saa. Minä tuumasin, että eiköhän niitä nuorempiakin löydy.

Vuokkiniemi on Irmalle rakas paikka ja hänestä on nyt vallan kamalaa, kun tänä vuonna ei ole sinne päässyt. Jonkin verran on soiteltu esimerkiksi **Tonja Karlovan** kanssa. Ikävä on ollut kova molemmin puolin. Facebookista on onneksi saanut tietoa kylän tapahtumista.

– Köynäskoski on esi-isieni paikka ja sinne vieviä polkuja on paranneltu. Kyllä nyt himottaisi lähteä katsomaan. Ensi kesänä toivon mukaan.

Irman äidinisä kuului **Lipkinien** sukuun. Sandra-tytär eli Irman äiti oli syntynyt vuonna 1920 ja tuli vanhempiensa kanssa kaksivuotiaana Suomeen vuonna 1922. Perhe asettui aluksi Teuvalle, missä mummon sisko jo asui **Risto Mattisen**

kanssa avioituneena. Muutaman vuoden kuluttua perhe rakensi oman kaupan Luovankylään Teuvalle. Kaupparakennuksesta Irma on löytänyt hiljattain hyvän kuvan, mutta oikeasti siitä ei ole enää jäljellä edes kivijalkaa.

Irma syntyi Ylitorniolla 30.4.1956. Lapsuusajasta mieleen ovat jääneet esimerkiksi kesät Kattilakosken rannalla kummisedän luona. Kosken kuohut ovat jääneet muistintin sopukoihin tärkeänä äänielementtinä ja sielunmaisemana. Hän kertoo jopa muistavansa, miltä Tornionjoki tuoksuu ja millaisia Lapin keltaiset kulleropellot ovat.

Lappi oli perheen kotimaakunta kauden vuoden ajan. Irmalla oli yksi sisar, joka oli monta vuotta vanhempi ja kävi lukiota Teuvalle mummon luona, koska Ylitorniolla ei lukiota ollut.

– Isä oli siellä jälleenrakennustöissä ra-

kennusmestarina. Ne työt hiipuivat vähitellen ja me tulimme Helsinkiin suuren muuton aikaan vuonna 1961. Isä meni VR:lle rakennusmestariksi ja me muutimme ensin Keravalle ja sieltä Tuusulaan. Isä oli sitä mieltä, että Lapista on muutettava pois, koska siellä ei ole edes kouluja ja tyttäret pitää kouluttaa.

Lappi kiehtoo Irmaa niin, että vuoden kuluttua hän aikoo suunnistaa ruskamatkalle. Kerrankin on aikaa! Ja kunhan raja Vienan Karjalaan taas aukeaa, haluaa Irma käydä läpi kaikki tutut paikat: Lammajärvi, Sepäntörmä, Köynäskoski, Iutala, ja Tollonjoki.

– Mummo oli kotoisin Tollonjoelta. Olemme pikkuserkkuni vaimon **Lilja Veselovan** kanssa aikoneet joka kesä lähteä veneellä Tollonjoelle, mutta aina matka on peruuntunut syystä tai toisesta. Lilja tietää minun mummoni paikan, Ontrosen, ja sinne tekee mieli mennä.

Irman omaan perheeseen kuuluu **Ville**-puoliso, kaksi tytärtä, **Satu**, 44 ja **Taru**, 25 ja poika, **Viljami**, 38 sekä lapsenlapset **Joonia**, 14 ja **Linnea**, 12. Irmaa mietityttää, mistä tytärien nimet tulivatkaan aikoinaan mieleen. Myöhemmin on nimittäin selvinnyt, että Lipkinit olivat kuuluja sadunkertojia.

– Taru on ehkä monille tuttu, sillä hänet on nähty usein Heimopäivillä myymässä kirjoja rinnallani. Hän oli jo satavuotisjuhliilla vuonna 2006 Tampereella 13-vuotiaana myyjätyttö. Hän tuntee kirjojen nimet ja huomaa usein muuallakin kuin omalla myyntitiskillä, että tuossa on tuo tuttu kirja.

Irman sydäntä lämmittää, että hänen lapsensa ja lapsenlapsensakin ovat kovin kiinnostuneita karjalaisuudesta. Vienan puolella ovat kaikki käyneet. Poika on ollut ehkä vähiten kiinnostunut, mutta tuli jo taannoin oma-aloitteisesti mukaan Helsingissä pidetyille Heimopäiville. Hänen tyttöystävänsä oli halunnut tietää lisää karjalaisuudesta.

Eläkevuosiin kuuluu matkasuunnitelmien lisäksi rintamamiestalon remontointia ja puutarhojen kuntoon laittamista niin Tuusulan kodissa kuin kesämökillä Etelä-Savon Juvalla. Kokonaan Irma ei aio kadota seuran kuvioista. Hän aikoo osallistua talkoisiin, luennoille, heimojuhliin ja muihin tilaisuuksiin. Hän odottaa, että koronavirus saadaan nujerrettua ja pääsee taas vapaasti tapaamaan tuttuja, ystäviä ja omaa heimoväkeä.

AILA-LIISA LAURILA

Suistamon SHEMEIKAT ja Tolvajärven Vornaset saivat oman muistopatsaan kesällä 1929. Karjalan Sivistysseuran neljäs runonlaulajapatsas sijoitettiin idästä päin Tolvajärvelle vievän tien varteen, ns. Kivisilta-harjulle, kauniille maisemapaikalle rantaan.

Kadonneen patsaan arvoitus on nyt lopulta ehkä ratkaistu

Shemeikkojen ja Vornasten runonlaulajasuvut saivat muistopatsaan Tolvajärvelle kesällä 1929. Sota-aikana kivipaasi katosi, mutta se on ehkä löytynyt. Siitä on tehty neuvostosotilaiden muistomerkki Veskelykseen. Ainakin yhdennäköisyys on hämmästyttävä.

Kesäkuu ja heinäkuun alku olivat erikoisen kylmät vuonna 1929. Taivas peittyi jatkuvasti paksuun pilveen ja satoi vettä. Sää ei kuitenkaan estäneet Karjalan Sivistysseuran julkaiseman *Toukomies*-lehden päätoimittajaa tekemästä vaivalloista matkaa Karjalan korpeen, Korpiselän Tolvajärven kylään. Mitä asiaa

seuran sihteerinäkin toimineella **Iivo Härkösellä** oli sinne?

Sivistysseura oli aloittanut kaksi vuotta aiemmin runonlaulajapatsashankkeen pystyttämällä kolme huomattavaa kivipaatta yhteensä viiden suomenkarjalaisen runonlaulajan ja kanteleensoittajan muistoksi.

Kaikki ensimmäiset muistomerkit olivat sijoittuneet hautausmaille Suistamolla.

Sivistysseura teki kesällä 1928 päätöksen, jonka mukaan patsashanketta jatketaan. Suunnitelman mukaan omaa kivipaatta kaipasivat vielä ainakin Sissosten ja Huohvanaisten suvut Ilomantsin Mekrijärvellä, Sotikaisten suku Suistamon Loimolassa ja Lytysssä sekä Suistamon SHEMEIKAT ja Tolvajärven Vornaset.

Päätoimittaja ja seuran sihteeri Härkönen lähetettiin Tolvajärvelle pystyttämään neljättä runonlaulajapatsasta. Se oli päätetty omistaa sekä SHEMEIKKOJEN runonlaulajille että Vornasten laulaja- ja metsästäjäsuvelle. Paasi päätettiin sijoittaa Tolvajärvelle idästä päin vievän tien varteen, ns. Kivisilta-harjulle, kauniille maisemapaikalle

IRINA POGREBOVSKAJA

Elokuun lopulla tänä vuonna otettu valokuva kertoo, miltä Vesikelyksen sotamuistomerkillä näyttää.

Tolvajärven rantaan, aika tarkkaan Kotisaaren kohdalle.

Shemeikkojen asuinsijat jäivät patsaasta melko kauaksi, mutta Vornasten tilukset olivat lähempänä. Matkailu luonnonkauniin seudun järvimaisemissa oli alkanut lisääntyä ja turistivirtojen uskottiin kasvavan. Vieraille haluttiin tarjota nähtävää, joka muistuttaisi alueen kulttuurista. Suomen Rajaseutuyhdistys oli perustanut turisteja varten ensimmäisen matkailumajan paikkakunnalle edellisenä vuonna, kesällä 1928.

Seuraavalla vuosikymmenellä lähistölle rakennettiin uusi komea Suomen Matkailijayhdistyksen maja. Yhdistys sai pohjakassan vuonna 1936 sortavalalaisen pankinjohtajan **Birger Wegeliuksen** jälkeensä jättämästä testamentista. Siitä lisää myöhemmin.

Shemeikkojen ja Vornasten patsashankkeeseen olivat varoja keränneet johtajat **Ville Mattinen** ja **Probus Rahikainen** sekä kauppias **Johannes Arhippainen** ynnä muutamat muut Sivistysseuran aktiivit. Ylivoimaisesti suurin summa tuli Ville Matti-

sen kautta. Lahjoittajia olivat esimerkiksi erilaiset Karjalan ja karjalaisten sekä isänmaanystävien järjestöt. Maa-alueen lahjoitti Suomen maatalousministeriö metsähallituksen kautta.

Toukemies-lehden alkukesän numerossa vuonna 1929 hehkutettiin jo etukäteen tulevaa patsasjuhlaa ja kutsuttiin ihmisiä paikalle. Junalla pääsisi Värtsilän asemalle ja siitä busseilla tai muilla autokyydeillä perille. Yöpaikkoja tarjosivat Tolvajärven matkailumaja ja lähialueen maalaistalot.

Iivo Härkönen saapui Suistamolta koottujen apuvoimien kanssa Tolvajärven Punkaharjuksi kutsutulle paikalle ensimmäisen kerran 14. heinäkuuta 1929. Kun Sivistysseuran aiemmat paadet oli pystytetty haudoille, haluttiin niitä sijoittaa nyt myös kauniiden näkymien ääreen, jotta niiden luona voitaisiin vierailla ja viettää aikaa. Näin syrjäisiä korpia haluttiin muuttaa sivistyspaikoiksi.

Kivipaaden veisti helsinkiläisen **Wilhelm Ekmanin** kivenveistäjä. Neljän päivän kuluttua, torstaina 18. heinäkuuta

patsas seiso vihdoin komeasti paikallaan. Talkooavuksi kertyi melkoinen joukko lähistön kyläläisiä. Yhteistuumin koko ympäristö siivottiin ja tasoitettiin kauniiksi. Sunnuntaina 21. heinäkuuta kello 13 pärrähti patsaan paljastusjuhla juhlallisesti käyntiin.

Väkeä oli koolla ainakin 800 ihmistä, joidenkin arvioiden mukaan lähemmäs tuhat juhlijaa. Avaussävelet kajahtivat suistamolaisen **Antero Vornasen** kanteleesta. Ylevän juhlapuheen piti Iivo Härkönen ja valtion puolesta puhui ministeri **Uuno Brander**, joka toimi tuohon aikaan Maataloudellisen rajaseututoiminnan ylijohdajana.

Kanteletaiteilija ja kanteleiden rakentaja Antero Vornanen saapui juhlapaikalle kotoaan Suojärven Varpakylästä. Hän soitti yleisölle muutamia uusimpia kappaleitaan ja tuoreen sävellyksensä *Karhunpeijaiset*, joka löytyy vielä nykyisinkin Yleisradion pikalevyäänitteeltä vuodelta 1935. Sen voi kuunnella Youtube-kanavalta.

Paljastuspuheiden jälkeen lauloi Korpiselän kirkonkylän kuoro seurakunnan kanttori **Monosen** johdolla laulut *Mä oksalla ylimmällä*, *Suomen laulu* ja *Laulu Vuokselle*. Juhlapuheessaan Iivo Härkönen pohti entisyyden pyhää arvoa.

– Raja-Karjalan loputtomassa korvessa humisee myös isien henki. Korpi on pyhä ja koskemattomuudessaan suuri ja puhdas, mutta pyhemmäksi, puhtaammaksi se tulee, kun ihmishenki on huokunut sen saloihin. Jokainen paikka puussa käy rakkaaksi, jokainen kanto metsässä tutuksi ja omaksi, koska ne ovat ihmiskäden luomat ja hakkaamat, hän sanoi.

– Raja-Karjalan korvessa huokuu runon henki. Vanhat taattomme, joiden elämä kävi yksitoikkoiseksi luonnon suuressa yksinäisyydessä, jotka herkästi kuuntelivat luonnon salaperäistä puhelua, isämme, joita luonto ajoi voiman etsimiseen tästä luonnosta ja omasta sydäimestään, hyrähtivät nämä hiljaiset tunteensa, kokemuksensa, apeutensa ja ilonsa vanhaksi verkkaiseksi lauluksi, jossa suuret tapaukset myllertelivät kaukaisina utukuvina.

– Kaukaa, muilta seuduilta, menneiltä polvilta vieri ja periytyi virsiä Väinämöisistä, Lemminkäisistä, ihmeretkistä, kosioretkistä, omassa mielessä nousi tunteita ja mielialoja, ja vastaanottoisessa mielessä kirkastuivat ne kuin päivä sumun keskellä.

– Shemeikan suurella, eristetyllä salolla taisteli arkipäivän ja kovan elämänsä tais-

SA-KUVA

Suomalaiset sotilaat löysivät runonlaulajapatsaan tyhjän jalustan kesällä 1941. Itse muistokivi oli viskattu viereiseen järveen. Sotamiehet nostivat paaden paikoilleen ja pitivät sen juurella pienen juhlahetken vielä saman kesän aikana.

telua Shemeikan väkevä ja lauluisa suku, ja täällä Tolvajärvellä, jossa paraikaa tätä juhlaa pidämme, oli myös urheita metsä- ja laulajamiehiä. Ja samanlaisia oli muual- lakin Raja-Karjalan saloilla.

Kaunein sanakääntein Härkönen vaati puheessaan, että korpi on luotava sivistys- maaksi, jossa kunnioitus isien työtä koh-

taan kasvaa ja kirkastuu. Lisäksi hän toi- voi, että kaikki uusi tekniikka ja kehitys liitettäisiin vanhaan ja tehtäisiin elämää eteenpäin vieväksi voimaksi, jotta kehitys jatkuisi. Sillä tavalla Karjala muuttuisi hä- nen mukaansa sivistysmaaksi.

Lopuksi juhlapuhuja kiitti kaikkia pat- sashanketta edesauttaneita tahoja, kuten muun muassa Tolvajärven koulun opetta- jaa **A. Terentjeffiä**, joka johti juhlatoimi-

kuntaa sekä Suistamon kirkonkylän kan- sakoulun opettajaa **Patriikkaa**. Härkönen kertoi jättävänsä patsaan Tolvajärven ky- län ja kansakoulun johtokunnan hoitoon ja valvontaan. Illalla pidettiin kylässä vielä yleisempi karjalaisjuhla.

Kun juhlat olivat ohi, jäi harmaalle poh- jakivelle ja sementtialustalle seisomaan yli kaksi metriä korkea mustagraniittinen ki- vipaasi, jonka kiillotetulla etupinnalla oli ylimpänä kuvattuna kantele ja sen alla sa- nat: ”SHEMEIKAN ja VORNASTEN lau- laja- ja metsämiessukujen muistolle MAT- KAMIES PYSÄHDY! Sukukuntasi par- haitten henget haastavat muinaisuudes- ta. Karjalan Sivistysseura pystytti patsaan kansalaisten avulla kesällä 1929.”

Patsaan paljastustilaisuus oli mahtava kulttuuritapaus Karjalassa, mutta se no- teerattiin lehdistössä myös kautta maan. Valitettavasti aikaa ei kulunut kuukautta- kaan, kun uutiseen oli taas aihetta. Elokuun puolivälissä rantaan kokoontui nuorukais- joukko, joka tärveli patsasta pahoin. Hu- malapäissään he heittelivät kiviä ja pulloja päin pystin sileää pintaa. Juurelle lasketut seppeleet he viskoivat järveen.

Rikolliset saatiin kiinni ja asia vietiin Korpiselän syyskäräjille. Tuomion uuti- soi muun muassa *Helsingin Sanomat* 19. marraskuuta 1929. Suojärven Kaitajärven kylästä kotoisin olleet talollisenojat **Pekka Kuutti**, **Antrei Härkin**, **Mikko Partanen** ja **Vasili Partanen** joutuivat maksamaan Kar- jalan Sivistysseuralle 13 500 markkaa kor- vauksia. Lisäksi he saivat juopumussakot.

Asia oli sillä hoidettu ja unohdettu. Seu- raavien vuosien ajan pysyi rauha maas- sa. Matkailuelinkeino kehittyi Karjalas- sa hurjaa vauhtia. *Kalevala* vietti suurta riemujuhlaa vuonna 1935, kun eepoksen syntymästä oli kulunut tasan sata vuotta. Kiinnostus *Kalevalan* laulumaita kohtaan sai väen liikkeelle. He halusivat matkus- ta katsomaan omin silmin, miltä kuulu Karjala näyttää.

Tuohon aikaan ei ollut vielä televisioita eikä sanomalehdissä värikuvia, mutta tei- tä tehtiin ja kulkeminen helpottui. Isän- maallisuuden henki nousi suomalaisten sieluissa korkealle. Samalla suhde Neu- vostoliittoon kiristyi.

Vuonna 1936 sortavalalainen pankinjo- htaja Birger Wegelius jätti testamentillaan 100 000 markkaa käytettäväksi Karjalan matkailun hyväksi.

Suomen matkailijayhdistys päätti käyt- tää summan Tolvajärven Hirvasharjulle rakennettavan matkailumajan pohjarahas-

SA-KUVA

Tolvajärven matkailumajan rakennustyöt alkoivat keväällä 1938 ja se viimeisteltiin seuraavan vuoden keväällä. Talo vihittiin käyttöön 18. heinäkuuta 1939. Matkailuelinkeinon uskottiin kasvavan lähivuosien aikana Karjalan korpien kätöksissä.

LEA TAJAKKA

Kopio patsas siirrettiin taannoin Korpiselkätalolta läheisen Onnenvirran rantaan, suurin piirtein yhtä kauniille paikalle kuin alkuperäisen patsaan paikka Tolvajärven rannassa oli ollut.

Karjalan Sivistysseuran hallituksen jäsen ja julkaisutoimikunnan puheenjohtaja Senni Timonen esitti seuran tervehdysten Tuupovaarassa pidetyssä runonlaulajapatsaan 90-vuotisjuhlassa.

toksi. Myöhemmin valtiolta tuki hanketta ja lähelle runonlaulajien patsasta kohosi jyrävä hirsilinna, joka maksoi lähes 1,2 miljoonaa markkaa. Talon suunnitteli **Aulis E. Hämäläinen**.

Hämäläisen töitä olivat myös Inarin ja Pallaksen alkuperäiset matkailuhotellit, jotka tuhoutuivat Lapin sodassa syksyllä 1944. Rovaniemen Hotelli Pohjanhovi on vielä nykyäänkin pystyssä.

Tolvajärven matkailumajan rakennustyöt alkoivat keväällä 1938 ja sisustukset viimeisteltiin seuraavan vuoden keväällä. Talo vihittiin käyttöön 18. heinäkuuta 1939. Lähes tasan kymmenen vuotta aikaisemmin oli kivenheiton päähän pystytetty Shemeikkojen ja Vornasten runonlaulajapatsas. Maja oli avoinna syyskuun alkuun asti.

Matkailumajassa oli tilaa noin 40 hengelle. Alakerrassa oli ruokasali, seurusteluhuone ja keittiö. Toiseen kerrokseen tehtiin yhden- ja kahdenhengen huoneita ja kolmanteen kerrokseen yhteismajoitus-tilat. Päätyihin tuli parvekkeet sekä toiseen että kolmanteen kerrokseen. Rantaan rakennettiin sauna, mutta myös sisällä majassa oli kunnan kylpyhuone ja hyvät peseytymistilat.

Majan avajaiskesä 1939 oli hyvin helteinen. Lämpö kohosi 30 asteeseen laajalti jo kesäkuusta alkaen. Vielä marraskuu oli melko lauha, mutta sitten Suomi joutui arktisen ilmamassan piiriin. Pakkaset alkoivat paukkua 40 asteessa.

Marraskuun viimeisenä päivänä Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen ja talven taisteluita käytiin hyytävässä oloissa. Tolvajärvi menetettiin.

Matkailumajasta tuli joulukuussa 1939 venäläisdivisioonan komentopaikka, mutta vain lyhyeksi aikaa. Suomalaisjoukot valtasivat majan takaisin jo 12. joulukuuta. Majaan perustettiin suomalaisten kenttäsairaala, josta tuli 23. kenttäsairaala.

Jatkosodassa maja toimi suomalaisten ja saksalaisten yhteisenä sotasairaalana. Talon rauniot ovat vielä nykyäänkin paikoillaan.

Matkailumajasta on myös tehty kopio Pohjois-Karjalaan. Se on vuonna 1985 valmistunut **Erkki Helasvuon** suunnittelema Korpiselkätalo, joka sijaitsee Tuupovaaran Hoilolan kylässä. Se kuuluu Runon- ja rantien varteen rakennettujen hirsilinnosten ketjuun.

Korpiselkätalo seisoj käyttämättömänä vuosina 2008–2013, kun it-miljonääri **Pek-**

ka Sivosen matkailuyritys kaatui konkursiin. Pakkohtokaupan jälkeen se päättyi tuupovaaralaiselle **Antti Ronkaiselle**, joka vuokraa tiloja mm. juhlaikäyttöön.

Jatkosodan alussa, heinäkuun lopulla 1941 rintamakirjeenvaihtaja **Olavi Paavolainen** kävi Tolvajärvellä. Hän löysi Kivisillan harjulta runonlaulajapatsaan paikalta vain tyhjän jalustan. Kivi oli työnnetty järveen. Sen kultainen kannel ja kirjaimet ”MATKAMIES, PYSÄHDY!” vain loistivat veden alta rantakivien päältä.

Merkkipaalun etupintaa kohti oli myös ammuttu kivääriltä ja vaurioitettu sitä taas kerran.

Näin Olavi Paavolainen kirjoitti kokemuksistaan: ”Ja kultainen kannel loistaa yhä rantakivien välissä kuin olisi sen helähtävä sävel vasta ensimmäisen kerran kaikunut alkuaikojen syntyvän maiseman pyhistä, hämäristä vesistä. Tänä aamuhetkenä Vornasten ja Shemeikkain sortuneen patsaan äärellä nousi sodan raiskaama ja hävittäjä Tolvajärven maisema mielessäni vertauskuvalliseen suuruuteen.”

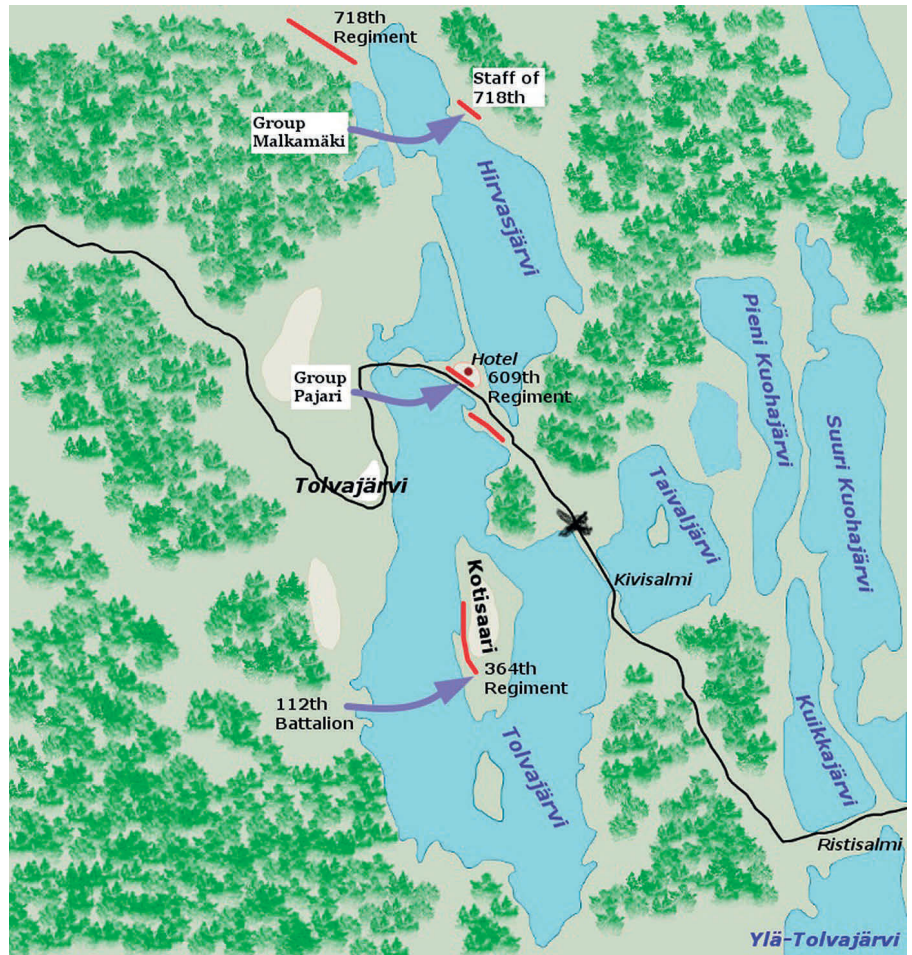
Paaden alennustila haluttiin korjata. Suomalaiset sotilaat nostivat patsaan paikoilleen ja pitivät sen juurella pienen juhlahetken. Sortavalassa ilmestynyt *Laatokka*-lehti kertoi 8. elokuuta 1941, että tilaisuudessa lauloi mieskvartetti ja vänrikki **Renno Kivinen** piti puheen. Lopuksi kajautettiin vielä yhteisesti isänmaalliset eläkööt ja laulettiin *Maamme*-laulu.

Laatokka-lehti uskoi, että Karjala nousee hetken kestäneestä yöstä jälleen entiselleen kasvaakseen entistä ehommaksi. Jo kolmen vuoden kuluttua kävi kuitenkin toisin. Suomen eduskunta hyväksyi Moskovan välirauhansopimuksen istunnossaan 19. syyskuuta 1944. Lähes koko Karjala oli luovutettava Neuvostoliitolle.

Viisitoista vuotta aiemmin pystytetty runonlaulajapatsas jäi kaiken muun ohella lopullisesti naapurimaahan, eikä pystin tilanteesta kuultu mitään sen koommin. Samalla paikalla on tosin tänäkin päivänä pieni kivipaasi. Se on kuitenkin matala, pienistä kivistä muurattu sota-ajan taisteluiden muistokivi.

Alkuperäisen runonlaulajapatsaan on uskottu kadonneen jäljettömiin. Mihin se mahtoi kadota ja millä tavalla? Kuka sen nosti pois jalustaltaan ja vei matkoihinsa? Missä se otettiin pois kyydiltä ja mitä sille tehtiin? Onko se sittenkin yhä edelleen jossain?

Kaikkiin kysymyksiin ei ehkä saada kos-

Sota-ajan tapahtumia kuvaava kartta näyttää runonlaulajapatsaan tarkan alkuperäisen sijainnin maantien varrella (musta merkki).

kaan vastausta, mutta patsaan nykyinen olinpaikka on mahdollisesti saatu selville. Epäilyttävästi samalta näyttävä kivipaasi on nimittäin löydetty Veskelyksen kylästä Karjalan tasavallasta. Veskelyksen asukkaiden keskuudessa liikkuu huhuja, että kyseessä olisi sama kivi.

Petroskoissa syntynyt ja Karjalan tiedokeskuksessa työskennellyt, Helsinkiin muuttanut **Antti Hänninen** kertoo tästä nettisivuillaan osoitteessa Heninen.net. Hänen mukaansa runonlaulajapatsas muutettiin neuvostoliittolaiseksi muistomeriksi ja paljastettiin ilmeisesti jo vuonna 1963 puna-armeijan sotilaiden joukkohaudan muistomerkinä.

Patsaan kyljessä lukevat nyt venäjänkieliset sanat: ”Ikuista kunniaa sotureille, jotka kaatuivat kotimaan puolesta 1941–1945”. Kanteleen kuvan paikalle on kaiverrettu epämääräinen lehkuvio ja paaden alosaan hahmoteltu melko kömpelöin vedoin sotilaan kasvokuva. Oheinen kuvavertailu näyttää patsaiden yhtäläisyydet.

Suomikaan ei ole jäänyt ilman Shemeikkojen ja Vornasten muistokiveä. Karjalan Sivistysseura pystytti kadonneen patsaan

kopion vuonna 1986 Tuupovaaran Hoilolaan, Korpiselkätalon pihapiiriin.

Erittäin aktiivisesti toimiva Korpiselän pitäjäseura järjesti joitakin vuosia sitten patsaan siirron Korpiselkätalolta läheisen Onnenvirran rantaan, suurin piirtein yhtä kauniille paikalle kuin Tolvajärven ranta oli ollut.

Hoilola on toinen kylistä, jotka jäivät viime sotien jälkeen Suomen puolelle. Onnenvirta laskee Öllölänjärvestä Korpijärveen. Paikka kuuluu nykyisin Joensuun kaupunkiin. Rantaan on rakennettu myös viihtyisä taukopaikka ja kulkua helpottavat rappuset.

Vuosi sitten kesällä, 7. heinäkuuta, juhliittiin Hoilolassa runonlaulajapatsaan 90-vuotisjuhlaa. Sekä Vornasten Sukuseura ry että Shemeikka sukuseura ry kokoon tuivat patsaalle. Edustettuina olivat myös Tuupovaara Seura ry ja Karjalan Sivistysseura ry. Sivistysseurasta paikalla oli hallituksen jäsen ja julkaisutoimikunnan puheenjohtaja **Senni Timonen**.

AILA-LIISA LAURILA

Tusinan verran muistomerkkejä

Muistomerkkien pystyttäminen runolaulajille oli pitkään Karjalan Sivistysseuran suuria hankkeita. Idean esitti Iivo Härkönen jo vuonna 1908. Vuonna 1918 päätettiin pystyttää patsaat huomattavimmille vienankarjalaisille laulajille. Nämä aloitteet kaatuivat ajan melskeisiin.

Ajatus herätettiin eloon uudennäköisenä vuonna 1926, nyt rahastona suomenkarjalaisten laulajien muistopatsaita varten. Keräystä johti **Ville Mattinen**. Hankkeen sielu oli Iivo Härkönen, joka huolehti asiasta pitkäjännitteisesti ja koko sydämellään. Hänen aikanaan pystytettiin Raja-Karjalaan – Suistamolle, Korpiselkään, Ilomantsiin ja Tuupovaaraan – yhteensä seitsemän laulajamuistomerkkiä.

Alkuvaiheessa muistamisen kohteena oli aina yksilö tai kaksi, esimerkiksi **Iivana Onoilla**, **Teppo Jänis**. Shemeikkojen ja Vornasten patsaasta lähtien keskityttiin kunnioittamaan laulajayhteisöjä – laulaja-

sukuja, pitäjien laulajia – mikä korostaa hienolla tavalla runolaulun yhteisöllistä luonnetta.

Patsaiden paljastusjuhlat olivat suuria tapauksia, joihin kokoontui paljon väkeä ja joissa pääpuheen piti aina Iivo Härkönen. Sodan jälkeen viisi patsasta jäi rajan taakse. Niiden myöhemmistä vaiheista on vaihtelevaa tietoa; tässä käsitellyn Tolvajärven patsaan lisäksi on kuultu, että Suistamon patsaista moni on säilynyt hautausmailla.

Sotien jälkeen Sivistysseura on pystyttänyt viisi patsasta, näistä yhden Ruotsiin, yhden Vihtiin, yhden Kuusamoon ja yhden Vuonniseen, usein yhteistyössä muiden

tahojen kanssa. Näistä neljä on omistettu vienankarjalaisille laulajille, yksi on mainitun Tolvajärven patsaan kopio.

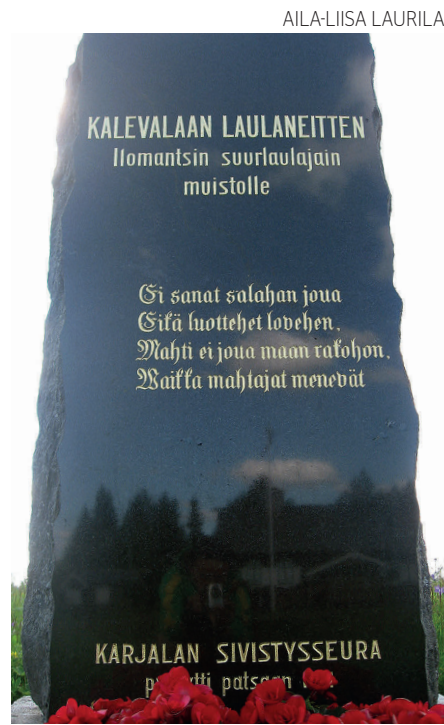
Uudempiin patsaisiin on usein pyydetty suunnittelijaksi taiteilija (**Nina Sailo**, **Matti Aiha**).

Jos Tolvajärven patsaan kopio lasketaan mukaan, Sivistysseura on pystyttänyt yhteensä 12 muistomerkkiä:

1. Iivana Onoilan ja Teppo Jäniksen yhteishaudalle Suistamon kirkonkylän vanhalle hautausmaalle (1927).
2. Iivana ja Pelagia Härkönen-Heroilan haudalle Suistamon kirkonkylän uudelle hautausmaalle (1927).
3. Iivana Shemeikan (Jehkin Iivanan) haudalle Suistamon Muuannon hautausmaalle (1927).
4. Shemeikkain ja Vornasten laulaja ja metsästäjäasukujen yhteiselle muistolle Korpiselän Tolvajärven harjulle (1929).
5. Ilomantsin Kalevalaan laulaneitten suuren runolaulajien muistolle Ilomantsin kirkonkylään, kirkkojen väliin, vastapäätä sankaripatsasta (1931). Patsas on siirretty vuonna 2011 Parppeinvaaralle.
6. Suojärven runolaulajien yhteiselle muistolle Suojärven Jehkilän kylässä sijaitsevan kotiseutumuseon lähelle (1934).
7. Petri Shemeikan haudalle Korpiselän (nyk. Tuupovaaran) Öllölään, Pörtsämön vanhaan kalmistoon (1935).
8. Anni Tenisovan haudalle Vihdin kirkkomaalle. Muistomerkki tekee samalla kunniaa kaikille karjalaisille laulajaisille (suunnittelija Nina Sailo, Kalevalaisten Naisten Liiton kanssa, 1957).
9. Iro Remsun haudalle Boräsissa (suunnittelija Nina Sailo, Ruotsin suomalaisen ortodoksisen seurakunnan ja omaisten kanssa, 1973).
10. Kopio kadonneesta Shemeikkojen ja Vornasten patsaasta (Tolvajärvi 1929) Hoilolaan, Korpiselkä-talon viereen (1986).
11. Marina Takalon muistomerkki Kuusamon kansanopiston edustalle (Kuusamon kunnan kanssa, suunnittelija Nina Sailo, 1990).
12. ”Vaassilan kivi”, Vaassila Kieleväisen muistomerkki Vuonniseen (suunnittelija Martti Aiha, Kalevalaseuran kanssa 1995).

Runolaulaja Iivana Onoilla ja kanteleensoittaja Teppo Jänis saivat hautamuistomerkkinsä ensimmäisinä vuonna 1927 Suistamon vanhalle hautausmaalle. Värikuva on otettu kymmenen vuotta sitten.

Ilomantsin Parppeinvaaralla nykyisin seisova kivi Kalevalaan laulaneitten suuren runolaulajien muistolle pystytettiin Ilomantsin kirkonkylään vuonna 1931. Valokuva on otettu heinäkuussa 2012.

Enemmän tietoa: Sakari Vuoristo: Suvulta suvulle II. Wienan Karjalaisten Liiton / Karjalan Sivistysseuran historiaa vv. 1906–1996, s. 90–98.

VALENTINA KUZNECOVA

Venehellä järven kautta ta autolla

Tutkijoiden matka Kiestinkin karjalaisien luokse toivotti, jotta enyä ei esitetä eikä šiiirretä šukupolvešta toiseh runoja, joikuja, itkuvirsijä eikä šuarnoja.

Karjalan Tietokeskukšen Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutin ruatajat tutkittih kalmismaita ta pakauteltih pohjosimpie karjalaisie heinäkuušuša 2019. Projektin ošanottajat šuatih omin šilmin nähä, millä eletäh nykyjäh pohjosimmat karjalaiset, mitä kieltä puajitah, mih ušotah, mitä muissetah ta kerrotah tahi lauletah, mitä tapoja novvatetah, mitä on jiänyn entisistä kylistä.

Kiestinkin karjalaisilla tarkotetah niitä karjalaisie, kumpaset on eletty Piäjärven ta Tuoppajärven šeuvulla, šen suurimman ta vanhimman ašutukšen – Kiestinkin – mukah.

Mainitun šeuvun karjalaiskylät kuulutuh eri aikoina luajittujen muanjakojen mukah eri paikkakuntih, lähinnä Oulankan, Kiestinkin ta Pistojarven kuntah. Vuotena 1927 Oulankan ta Kiestinkin kunnasta

muovošsettih Kiestinkin piiri, kumpaseh vuotena 1930 oli liitetty Šuvannon kyläkunta. Vuotena 1955 Kiestinkin piiristä tuli Louhen piiri.

Kymmenistä 1900-luvun alušuša olijista kylistä on jällellä enyä vain muutoma, neki otva henkešuša olijat. Monet kylät tuhottih toisen muajilmanšovan aikana, monet oli likvidoitu perspektiivittöminä. Rahvašta oli šiiirretty suurempih ašutukših, kumpasista eryähät jouvuttih vejen alla Kuman vesilaitokšen rakentamisen jälkeh 1960-luvulla (Piäjärven pinta oli nošsettu yheksällä metrillä).

Šeuvun uušimpie kylie ollah Piäjärvi ta Tunkojärvi – ne rakennettih meččätöy-kombinatien ruatajien eläntäkohakši. Näih kylieh rahvašta tuli kuin lähimmäisistä karjalaiskylistä, niin ni koko Karjalašta ta šen ulkopuoleltaki – Valkovenäjältä, Ukrainašta ta muista paikoista.

Projektin tavoittehena oli pakautella Kiestinkin karjalaisie, kumpaset on eletty Karjalan tašavallan nykyšešuša Louhen piirissä ta šuaha niiltä karjalan kielen näyttehie, kanšanrunouven kappalehie, elämäntapoja ta perintehie koškijua ainehistuo. Projektin puittehisša šamalla tutkittih paikallisie kalmismaita ta luajittih päätökšie karšikkoilmijön leviemiseštä nihi šeutuloih šekä vanhojen karjalaiskylie ašuttamisistorijašta.

Projektin toteuttajina oltih Karjalan Tietokeskukšen Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutin ruatajat **Irina Novak** (kielentutkija), **Alexi Konkka** (etnologii), **Marija Kundozerova** (kanšanrunouven tutkija) ta Kiži-musejon näyttelyošaston piällikkö **Tatjana Berdaševa** (karjalaisen kulttuurin tutkija). Kuljettajana oli paikallini **Santeri Kundozerov**.

Tutkimušmatka kešti kaheksän päivyä (13.–20. heinäkuuta 2019). Šen aikana myö kävimä kaheksäšuša ašutušuša kyläšuša (Kiestinki, Nisankylä, Kokkošalmi, Sohjanankoški, Tungojärvi / Kananaini, Piäjärvi, Tuhkala, Šuvanto) ta entisien kylie paikoilla (Kiisjoki, Valasjoki, Lohivuara, Lohilakši, Tuoppajärven Pyhä Šuari, Vartielampi, Kananaini).

Meijän matka šuuntasi Petroskois-

TATJANA BERDAŠEVA

Vuosi 1984. Sohjanankošen kylä. Nina Lavonen pakauttelomašša Fedosja Nikonovua. Vašemalla Jelena Ligockaja - Fedosjan punukka.

Vuosi 2019. Sohjanankošen kylä. Jelena Ligockaja ämmöh talon vajasilla.

Kartta. Šeuvun kylie ennen vuvvennu 1941. Punasella on merkitty ašutut (tutkitut) kylät (paičči Šuvantuo, kumpani ei mahtun karttah länsipuolella).

šoratietä myöten

ta Louheh junalla. Louhešta matkasima autolla Kiestinkih, missä olima päivän ta kaksi yötä. Kiestinki on melko šuuri kylä. Še šijaiččou Tuoppajärven pohjoisrannalla. Vuuvven 2013 tietojen mukah, siinä eläy 1 117 ihmistä, niijen kešeššä on karjalakši pakisijua. Meijän tulošta kyläššä tiijettih etukäteh, ta meilä oli juohatettu taloja, missä kieltä harraštajat karjalaiset eletäh.

Muutomua ristikanšua myö šaima pakautella, niitä oltih **Anastasija Jungina** (o.š. Lipajeva), **L'udmila** (o.š. Zaikova) ta **Viktor Semenovit, Ludmila** (o.š. Kundozerova) ta **Viktor Vikulinit, Anna Tuhanceva** (o.š. Isakova), **Valerij Zaikov, Galina** (o.š. Zaikova) ta **Gennadij Kundozerovit**.

Sillä aikua kuni myö Iron kera šeuruštelima ihmisien kera, Alekski ta Tatjana tutkittih Kiestinkin kalmistuo ta Santeirin opaštamana käytih Lohivuaran ta Lohilahen entisih paikkoih. Tie sinne on niin pahašša kunnošša, jotta šen poikki juoksijat purot oli viijä matkalaiset pois tieltä autoineh päivineh.

Šeuruavana päivänä myö kävimä Niskah, mi on Piäjärven pohjoisrannalla. Niska on ainut eloh jännyt kylä kaikista vanhoista Piäjärvie ympäröivistä kylistä. Niskah on kaksi matkavarianttie: laivalla ta

venehellä Piäjärven kautta ta autolla šoratietä myöten. Myö matkasima autolla. Yhteh puoleh Kiestinkistä on 72 kilometrie, niih meilä mäni melko neljä tuntie. Nykyjäh Nisankyläššä eläy 11 ihmistä, niistä karjalakši puajiu yksi akkani Akulina ta ehkä vielä pari ihmistä, eryähät vain maltehtah. Kešällä sinne tullah vähäkši aikua šen entiset eläjät ta šiukulaiset ta jälkeläiset.

Tämmösellä reissulla myö tapasima Nisašša **Irinja Kundozerovan**, kumpani tuli Zarečenskista. 89-vuotini Irinja oli meijän parahie tiijonantajie, pakauttelima häntä melko kaksi tuntie (artikkeli *Karjalan Heimo* 3–4 2020). Yheššä oman potruškan Akulinan kera hyö laulettih lyyrisen laulun kappalehen.

Suali tuli, jotta emmä voinin kyšellä häntä pitempäh, kun pakinat vaivutetah ikyä elänyttä ristikanšua. Piättimä, jotta lähemmä hänet Zarečenskih tapuamah. Elämä Nisankyläššä kešällä on aika vilkašta, kun siinä käyt äijän turistija. Paikallisešša kaupašša jopa joutuma jonottamah.

Šaman päivän illalla myö tulima Piäjärven kyläh, mi on Tuhkajärven rannalla. Piäjärven kyläššä vuuvven 2019 tietojen mukah on 1 635 ihmistä. Kyläššä on kar-

jalaista toimintua näkyviššä. Siinä toimiu Vienan Virta -kansalaisjärještö, kumpani pitäy karjalaisutta pinnalla: järješetäh karjalaisie illaččuja, vejetäh karjalan kielen kurššija, nuorisoleirijä. Karjalaiset piteliyvytäh siinä toini toisešta.

Myö pakauttelima järještön johtajua **Anni Vlasovua**, šeuran jäšenie **Aleksandr Isakovie** ta **Olga Grigorjevua**. Kävimä tutuštumašša Vienan Virran allisuusšša toimijah Karjalaiseh pirttih, Paanajärven kansallispuiston opaššuškeššä. Piäjärveštä tuli meijän vakituini eläntäpaikka tutkimuštaman loppuh šuati. Tästä kylästä myö ajelima Sohjanankoškeh, Kokkošalmeh, Tungojärveh, Tuhkalah ta Šuvantoh.

Sohjanankošella (vuuvven 2013 tietojen mukah eläy 243 henkie) meitä vuotti lämmin tapuamini paikallisešša kulttuuritalošša. Šen taito-ohjuaja **Jelena Ligockaja** ta kirjašton hoitaja **Nina Grigorjeva** kerrottih meilä omašta ruavošta ta kulttuuritalon šeinissä toimijašta musejošta.

Koko Karjalašša kuulusan Sateenkaari-duetin jäšenet **Zinaida Ust'ugova** (o.š. Kannojeva) ta **Raisa Kundozerova** (o.š. Isakova) esittih muutomah kanšanlaulun

šekä vaššattih miän kyšelyh. On mukava panna merkillä, jotta Jelena Ligočkaja on tunnetun runonlaulajan ta iänelläitkijän **Fedosja Nikonovan** punukka.

Fedosja oli viisi kertua kansanrunouven keryäjän **Nina Lavosen** pakauttelomana, ta on olomašša hyvin tunnettu valokuva (vuuvvelta 1984), kumpasešša vajasilla is-sutah Nina, Fedosja ta nuori Jelena. Myö löytimä Fedosjan talon (siinä nykyjäh eläy Jelenan veikko), ne vajaseta, issuttima niillä Jelenan ta ottima kuvan 35 vuuvven kulut-tuo. Tästä tapahtumašta on tullun yhistäjä lanka šeuvin poismäntyjien runolaulajien, iänelläitkijien ta šuarnankertojien muajil-mah. Sohjanankošella pistäytymä šamoin šen vanhimpie eläjie olijan **Helmi Iskako-van** (o.š. P'attojeva) luokše.

Sohjanankošen kylä šijaiččou Sohjanan-joven rannalla, kumpani yhistäy Tuoppa-järven ta Piäjjärven. Korkiella paikalla oli-jašta kylästä avautuu hyvä näkymä Tuop-pajärvellä päin. Kuni myö naisjoukolla pa-kauttelima kylän naisie, Aleksii ta Santeri käytih tutkimäšša Tuoppajärven entisien kylien paikkoja ta kalmistoja. Hyö käytih Kiisjokeh, Valasjokeh ta Pyhällä Šuarella miehien Skiitan paikalla. Siitä Skiitašta hy-vin šeikkaperäsesti kirjutti **Elias Lönnrot**

omissa matkakertomukšissah 1830-luvul-la. Skiitan rakennukšista on jänyn yhen šalvokšen oša.

Kokkošalmešša šuatujen tietojen mu-kah ei ole enyä karjalaisie. Ympäri vuuv-ven siinä eläy yksi nuori pereh, kumpani ottau vaštah turistija. Viimemi Kokkošal-men karjalaini ašukaš – **Sofja Martinova** – eläy nyt vakituisešti Piäjjärveššä poikah luona, missä myö hänet tapasimaki. Mie-lenkiintoista on, jotta Kokkošalmen kylästä löytö vanha, šuurie huapoja kašvaja kal-mismualehto. Tämä oli aivan vuottamatoi löytö, tavalliseštihan karjalaini kalmismua šijaiččou havupuumečäššä.

Tunkojärven kylä on šamannimisen jär-ven rannalla. Kylä on lähellä entistä vanhua Kananaisien kylänpaikkua. Tunkojärveššä vuuvven 2013 tietojen mukah on 405 eläjäy. Karjalaisie niijen kešeššä on vähän. Mei-tä neuvottih vain yhen mušikan – **Valerij Isakovin** – luokše. Valerij on Kiestinkistä kotosin, 80-vuotihini reipaš mušikka, kum-paselta voit šuaha tietoja entisiltä ajoilta.

Meijän tutkimušmatan viimesinä punk-tiloina oltih Tuhkala ta Šuvanto, kumpaset ollah jo lähempänä valtijonrajua. Tuhka-lašša eläy karjalaini **Vladimir Timonen** akkoineh, muita eläjie ei ole. Hyö pietäh lehmie ta muuta šiivattua.

Vladimir käytti Aleksii Konkkuu van-

halla Katošlammin kalmismualla, missä oli näkyvišsä jo muah šortunut vainajien karšikko ta perintehellisien kropniččojen jännökšie. Tuhkalašša eräš liikemieš pi-täy poroja, kumpasie hoitau piäjjärveläini **Vladimir Ostapov**. Šaima šyöttyä ta šilit-tyä vasikkoja ta kuunnella juttuja tämän šeuvin entiseštä poronpitokulttuurista.

Šuvannošša eläy vakituisešti kakši pe-rehtä. Omie elämänšeikkojah miän kera juattih **Fedosja Makarenko** (o.š. Rotonen) ta **Viktor Kundozerov** ta **Marija Timo-nen** (o.š. Nikonova).

Kaikkieh keruumatan aikana myö šaima pakautella 24 karjalaisia, kumpaset on šyn-nytty 1930 ta 1958 vuošien välissä. Näin ollen pakauteltujen keški-ikä on 73 vuot-ta. Tämä tovistau sitä, jotta karjalan kieltä hallitah vain vanhemmat rahvaš. Keškipol-veh kuulujat ristikanšat karjalakši ymmär-retäh, ka ei puajita sitä.

Voit šanuo, jotta karjalan kieli on katuomašša ta šulamašša venäjän kieleh, kum-pasen vaikutuš ihan šelväšti tuntuu paikkal-lisien karjalaisien pakinatavašša. Šamalla on vaikutušta šuomen kieleštä päin. Rajan lähellä olujien kylien eläjät ta turismialan ruatajat puajitah šekavaista karjalais-šuo-melaista kieltä.

Kielen keralla katuou kansanrunouški.

TATJANA BERDAŠEVA

Tutkimušryhmä Niskah viejän tien varrella. Vašemelta: Aleksii Konkka (takana), Irina Novak, Santeri Kundozerov, Marija Kundozerova (eis) ta Tatjana Berdaševa.

TATJANA BERDAŠEVA

Ei esitetä eikä siirretä enyä šukupolvešta toiseh runoja, joikuja, itkuvirsijä, šuarnoja – niitä kanšanrunouven kappalehie, kumpasie šai tallentua tällä šeuvulla vielä 30–40 vuotta takaperin.

Nykyjäh niitä šuau kuulla lavalta pruasniekkojen aikana paikallisien folkloriryhmien esittämänä (esimerkiksi, Sateenkaari-duetti Sohjanankošelta). Toičči onnistuu panna talteh loiččujen pätkie. Näin, Irinja Kundozerova Nisankyläššä kerto meilä ihan pienehkön loičun vihmapilvie vaštah.

Toisualta šattuu, jotta tiijonantaja kieläytyy esittämästä loiččurunoutta. Šuvarnošša eläjä naini ei šuoštun šanomah meilä lapšenkylvetyššanoja, šentäh kun varasi, jotta ne ei ruveta enyä tepšimäh. Muiten matan aikana šaima tallentua muutoman lyyrisen laulun, kertomukšie mečän ta vejen isännästä, istorijallisie tarinoita šeuvun enšimmäisistä eläjistä.

Šuurin oša šuavušta ainehistošta on kertomukšie omašta elämästä, šeuvun šurulisešta kohtalošta: monet kylät oli poltetu toisen muajilmanšovan aikana ta siitä 1960-luvulla jouvuttu vejen alla Kuma-joven vesivoimalaitokšen rakentamisen takie.

Karjalaiset muissellah evakkuo, kuin siitä oli tultu jälleläh ta tuaš rakennettu uutta elämyä. Muissellah vejen noušuo ta muuttuo toisih šuurempih eläntäkohtih. Kun šeuvulla rakennettih lespromhosit, sinne rupei tulomah ruatoh rahvašta Neuvoštoliiton tašavalloista: valkovenäläisie, ukrainalaisie ta muita. Niijen ilmeštymisen mukah karjalan kieli ta šamalla karjalaini kanšanrunouški rupei väistymäh yhteiskunnallisešta ta perhelämästä.

Arkikielekši on tullun venäjä, kumpani on nyt huomattavamalla šijalla tutkitun šeuvun eläjillä. Karjalan kielen elvyttämišeh ei ole monella mahollisutta eikä intuo: tiet ollah pahašša kunnošša, työpaikkoja ei ole, liäkintäalalla on toivomisen varua, kouluja uhotah panna kiini, nuoriso muuttu kaupunkiloih. Ka kuiteski monien tiijonantajien pakinoissa heijaštuu rakkahuš omua pientä kotimuata kohti. Hyö ollah ylpeitä omista karjalaisista juurista ta šurrah karjalaisen rahvahan kohtaluo.

Matan tehtävih kuulu niise ainehellen kulttuurin tutkimini. Oli tutkittu kymmenen kalmistuo, kumpasista viisi toimiu nykyjäh. Jokaisella kalmismualla löyty vainajan karšikkoja, niise tuulipaikkaperinneh on ollut ilmeistä. Sitäpäičči löyty kymmenisen hyvin šäilynyttä vanhakantaista hautapačašta ta ristie (mm. venehmuotoni paččahan piä) ta muutomie kropniččoja. Paikallisien kalmistojen tutkimuksešta oli

Irina Novak ta Marija Kundozerova Šuvarnon kyläššä Marija Timosen luona.

TATJANA BERDAŠEVA

Irina Novak pakauttelomašša Valerij Isakovie Tungojärveššä.

Aleksi Konkan artikkelit Karjalan Heimon kolmešša numerošša.

Tutkimušmatan aikana oli pantu talteh 11 tuntie pakinua (karjalan kielen näyttehie, kanšantietuo ta kanšanrunoutta, istorija-ainehistuo), otettu äijän valokuvua ta kuvattu videota. Kaikki nämä materialit on šiiirretty Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutin iäniarkistoh ta Karjalan Šivissyššeuran arkistoh (Helsinkissä). Matan aikana poimittuo ainehistuo tutkijat ruvetah käsittelömäh omašša ruavošša: luitimah kanšanrunouškokomukšie, kielen oppikirjoja, tutkimah henkellistä ta ainehellen kulttuurie.

Himottais kiittyä kaikkie Louhen piirin eläjie, ket otettih meitä vaštah, šuošuttih puajimah miän kera ta vaštuamah miän kyšymykših. Passipoičemma kaikkie miän pakinatoverija vierahanvaraisuosta, toivotamma heilä tervehyttä ta lykkyö!

Kiitämmä Karjalan Šivissyššeurua yhteistyöštä ta mahollisuosta käyvvä tutkimäšša pohjosen perukan karjalaisie.

Lisyä tietuo Oulankan, Kiestinkin ta Pistojärven kunnan kylistä šuau poimie *Karjalan Heimon* erikoisnumeroista: 9–10 1997 (Kiestinki), 1–2 2001 (Pistojärvi), 9–10 2001 (Oulanka).

MARIJA KUNDOZEROVA
projektin johtaja

Heinäkuušša 2019 Venäjän Karjalašša toteuttettih projekti, kumpani oli šuanun kannatukšen Karjalan Šivissyššeuralta. Projektin nimi oli "Tutkimuš- ta keräyšmatka Kiestinkin karjalaisien luokše". Artikkelissa on šäilytetty Karjalan pohjošsimman perukan iänerikoisukšie: terävä S kuuluu šanoissa: silloin, siitä, sitä, siih, sinä, sinne, sillä, sie, silma.

VÄITÖS

Juuret Karjalassa vai irti omilta sijoiltaan repäistyinä?

Mikkelissä 65 vuotta sitten syntynyt Hellä Neuvonen-Seppänen tutki siirtokarjalaisten evakkojen lapsia. Hän kantaa itsekin mukanaan äitinsä surua menetetystä kotipaikasta.

Viiime sotien jälkeen Karjalasta muualle Suomeen siirtyneiden evakoiden lapset ovat perineet vanhemmiltaan kulttuurista rikkautta, mutta myös evakkouden taakkaa. Näin summaa kasvatustieteen maisteri **Hella Neuvonen-Seppänen**, joka väitteli evakoiden lapsista tohtoriksi Itä-Suomen yliopistossa elokuun lopussa.

Hellä Neuvonen-Seppänen haastatteli kaikkiaan viittä evakkoa, 18 evakon lasta sekä kuutta evakon lapsenlasta. Tämän lisäksi hän on haastatellut sukulaisiaan. Väitöskirjassa *Menetetyn Karjalan valot ja varjot: Siirtokarjalaisuus evakon lapsen elämässä ja muistoissa* kulkee autoetnografinen juonne, jossa tutkija kertoo äitinsä karjalaisen suvun tarinan sekä omia kokemuksiaan evakon lapsena.

Sisältö on jaettu viiteen temaattiseen osaan: Olen karjalainen, Kotini on Karjalassa, Kannan karjalaista kulttuuriperimää, Etsin kunnes löydän Karjalan ja Karjala ei kuulu minulle.

Tutkimuksessa karjalaisuuden myönteisinä ominaisuuksina nähdään yhteisöllisyys, iloisuus ja myönteinen asenne elämään sekä neuvokkuus ja kekseliäisyys. Vaikeaksi asiaksi sen sijaan koetaan esimerkiksi evakkovanhemmalta opittu selviytymisstrategia: tarve miellyttää muita, jotta tuntisi itsensä hyväksytyksi.

Tarinalliseksi tehdyssä väitöskirjassa *Menetetyn Karjalan valot ja varjot: Siirtokarjalaisuus evakon lapsen elämässä ja muistoissa* haastatellut kertovat elämästään. He kuvailevat, miten siirtokarjalaisuus nä-

Hellä Neuvonen-Seppänen

- ▶ Äiti Aleksandra Neuvonen, tyttönimeltään Porali syntyi Salmin Kirkkojoella.
- ▶ Äiti oli yksi noin 400 000 karjalaisesta, jotka joutuivat jättämään kotinsa Karjalassa lopullisesti kesällä 1944.
- ▶ Äidistä tuli emäntä savolaismiehen kotitalalle Mikkelin maalaiskunnan Lähessaloon ja hänelle syntyi viisi lasta, joista vuonna 1955 syntynyt Hellä toiseksi nuorin.
- ▶ Hellä Neuvonen-Seppänen asuu Vantaalla ja on työskennellyt työvoimaneuvojana TE-toimistossa.
- ▶ Aviomies, kolme aikuista poikaa ja yksi lapsenlapsi.

kyi kotona konkreettisesti ja miten se tuntui kodin ilmapiirissä. Lisäksi he pohtivat omia karjalaisuuden ja siirtokarjalaisuuden lapsuuskokemuksiaan ja sitä, miten ne yhä vaikuttavat heidän aikuisuudessaan.

Kaipuu Karjalaan tai jonnekin muualle ja jopa juurettomuus tuntuvat kovin usein siirtyvän evakon lapselle. Karjalaan paluun sijaan lapset usein matkustelevat paljon ympäri maailmaa tai työskentelevät pitkäaikaisesti ulkomailla. Lähteminen tuntuu olevan monille helppoa.

Vanhemman ja joskus myös lapsen huono kohtelu sodan jälkeen ja myöhemminkin elämässä on opettanut lapselle empatiaa huono-osaisia kohtaan. Toisaalta lapsissa on herännyt huononmuuden tunteita, mikä on kirvoittanut sinnikästä yritteliäisyyttä ja näyttämisen halua.

Evakkojen lasten tyypilliset ammatit näyttävät väitöstutkijan mukaan olevan tavallista useammin toisten auttamiseen liittyvillä aloilla.

Lisäksi on pyritty töihin tai harrastuksiin, joissa voi olla jollakin tapaa yhteydessä suvun vanhaan kotiseutuun. Myös

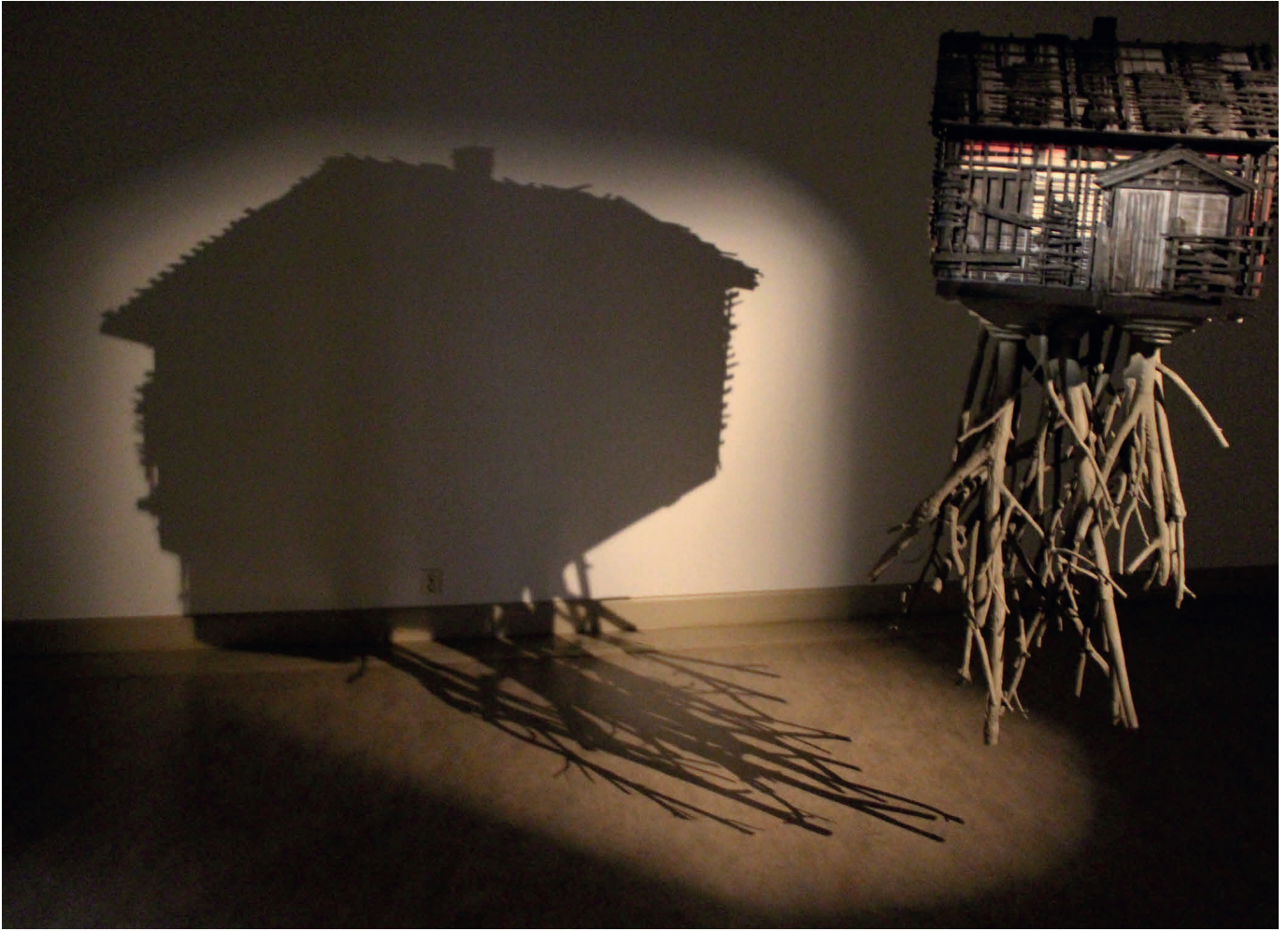
karjalaista tarinaperinnettä on pyritty hyödyntämään, mikä on ollut mahdollista esimerkiksi lastentarhanopettajan työssä.

Tutkimuksessa on käytetty aineistona tutkijan oman äidinisän puoleisen, Salmin Kirkkojoelta lähteneen Poralin suvun tarinaa ja väittelijän omia kokemuksia evakon lapsena. Tutkija on kertonut, kuinka hänen Aleksandra-äitinsä tunsu huononmuutta, yritti peittää ortodoksisuutensa ja karjalan kielensä sekä sopeutua savolaisten keskelle. Omissa karjalaispiireissään äiti oli paljon iloisempi ja puheliaampi kuin normaalisti.

Väittelijä käytti lektioesitelmässään paljon aikaa omien lähtökohtiensa perustelemiseen. Hän kertoi saaneensa jo ennakkoon yleisöltä palautetta, jossa arvosteltiin pientä aineistoa ja omakohtaisuutta.

Neuvonen-Seppänen sanoi kuitenkin kokevansa, että omat kokemukset voivat aivan hyvin olla tieteellisen tutkimuksen perustana. Autoetnografinen metodi sopi hänestä tähän tutkimukseen mainiosti.

Omien kokemusten käyttämisen lisäksi tutkija valitsi haastateltavat niin, että hei-

Lappeenrannan taidemuseon näyttelyssä Sijoiltaan – pakolaisuuden arkeologiaa esillä olleessa Anssi Taulun installaatiossa Kiskottu ajan virtaan (2019-2020) kuvattu talo näyttää leijuvan ilmassa, juurineen irti maasta reväistynä.

dän taustansa ovat eri puolilta Karjalaa, sekä luterilaisista että ortodoksisista sukuista.

Vertailukohdaksi siirtolaisuudesta Neuvonen-Seppänen ei halunnut ottaa vuoden 2015 pakolaisaaltoa, koska se on hänen mielestään niin eri asia kuin oma kotimaan sisällä tapahtunut evakkous. Pakolaisuus-sanaa hän karttaa. Lähempänä vertailukohtana tutkija kokee juutalaisten kohtalot holokaustin aikana.

Neuvonen-Seppänen on käynyt äitinsä kotiseudulla Salmassa kolme kertaa. Hän kertoo aistivansa henkistä yhteyttä Kirkkojoen peltomaisemaan. Hän kokee, että jokin osa hänestä elää siellä. Hän jopa arvelee, että muistot ovat tulleet hänelle jo solutasolla äidistä ja niistä sukupolvista, joiden jatkeena hänen äitinsä on syntynyt.

Tarkkaa lukua ei ehkä edes pystytäkään laskemaan, mutta Suomessa lienee noin miljoona evakkovanhemman jälkeläistä. Yksi sellainen on kirjailija ja muusikko **Petri Tiili** alias Pelle Miljoona. Hän on Hellä Neuvonen-Seppäsen ikätoveri ja vaikuttaa jakavan samantyyppisen tunteen kuin tutki-

ja. Eräässä haastattelussa hän sanoo näin:

– Himassa oli koko ajan fiilis, että koti on jossain muualla. Se ei ollut ahdistava tunne ollenkaan, vaan enemmän semmoista kultamaan etsintää, eikä se tietenkään löydy koskaan.

Tiilin lausunto kuitenkin paljastaa, että taustan kokemisessa on monia erilaisia vaihteita. Erilaisuuden kokemus on toisille enemmän ahdistavaa, toisille vähemmän. Tiili kertoo, ettei nuoruusvuosinaan edes tiedostanut omaa taustaansa. Molemmat hänen vanhemmistaan olivat Viipurista siirtyneitä ja Haminaan asettuneita. Isä oli Ravansaaresta ja äiti Talin kylästä.

Petri Tiili kertoo vasta aikuisena ymmärtäneensä, miten evakkous vaikutti hänen vanhempiinsa ja miten se hänessäkin näkyy. Väitöstudion esittämistä faktoista Tiilin kohdalla on toteutunut ainakin matkustaminen ja asuminen maailmalla. Hän on kirjoittanut kirjojaan Latinalaisessa Amerikassa ja Intian Goalla.

Näitä ajatuksia voi jokainen meistä miljonasta pelata itseensä. Miten olemme

kokeneet karjalaisen taustamme ja miten se on vaikuttanut meihin?

Itse en ainakaan koe, että minun pitäisi olla jossakin muualla kuin siellä missä olen eikä kotonani ollut mitään erityistä kaipauksen ilmapiiriä.

En myöskään ole hakeutunut hoitoalan ammattiin. Olen pikemminkin neuvonut kaikkia minulta neuvoa kysyneitä hakutumaan mieluummin itsensä toteuttamiseen tähtäävään kuin muiden hoitamiseen keskittyvään ammattiin.

Juurteni tiedän olevan puoliksi Karjalassa ja sillä tavalla olen karjalainen jo vuosisatojen takaa. Sitä ei asuinpaikka ratkaise.

AILA-LIISA LAURILA

KM Hellä Neuvonen-Seppäsen sosiaalipsykologiaan kuuluva väitöskirja Menetetyt Karjalan valot ja varjot: Siirtokarjalaisuus evakon lapsen elämässä ja muistoissa tarkastettiin Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnassa 29.8.2020.

Jumalan sanaa lyydin kielellä

Raamatunkäännösinstituutti on valmistelemassa Lord's Prayer -kirjaa, johon kootaan Isä meidän eli Herran rukous Venäjän alueella puhutuilla kielillä. Tarkoituksena on saada kirjaan sekä vanhin että viimeisin kullakin kielellä julkaistu rukouksen käännös.

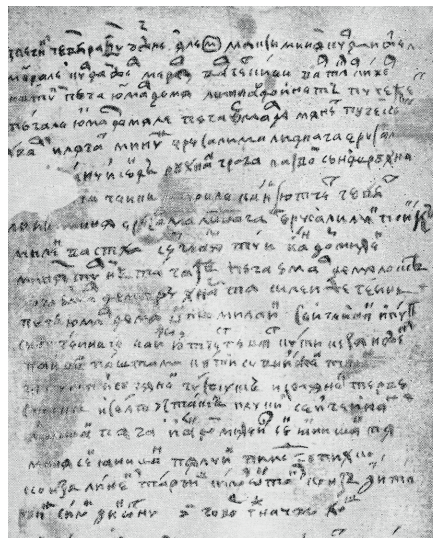
Moskovalaisen kumppanin kanssa toteutettavaan teokseen tulee kieliä koskevia tietoja ja käännöshistoriikkoja. Suomen ja viron ohella mukana tulevat kaikki itämerensuomalaiset kielet sekä niiden kaukaisemmat kielisukulaiset. Herran rukouksen viimeisimmät karjalan- ja vepsänkieliset versiot ovat peräisin Uudesta Testamentista, joka ilmestyi vianan- ja livvinkarjalaksi sekä vepsäksi vuosina 2003–2011.

Vatjan ja inkeröisen uusimmat käännökset ovat toistaiseksi pysyneet julkaisemattomina, ja ne molemmat on laatinut suomalais-ugrilaisissa piireissä tunnettu pappi **Arvo Survo** ja toimittanut tutkija **Mehmed Muslimov**. Myös lyydi esiintyy kokoelmassa omana kielikokonaisuutenaan, mikä on tärkeä huomionosoitus tälle kriittisesti uhanalaiselle kielelle. Eri vuosina lyydiksi ilmestyneisiin Isä meidän -käännösversioihin liittyy venäjäksi kirjoitettu johdantoteksti, johon perustuu tämä artikkeli.

Kirjalliset muistot

Hengellisen kirjallisuuden lyydintämisen historia on melko nuori, mutta sillä on omat syvät ortodoksiset juurensa. Vanhin tunnettu lyydinkielinen muistomerkki käsittelee 11 loitsu tekstiä, jotka sisältyvät 1600-luvun alussa Petroskoin lähellä sijaitsevassa Jallahden, venäjäksi Jalguban kylässä laadittuun käsikirjoitukseen.

Perinteisten kalevalaisten aiheiden ohella loitsuissa on myös paljon kristillisiä aineksia, ja niissä mainitaan Vapahtaja, Jumalansynnyttäjä, Jerusalem, pyhä Nikolaos ja muut pyhät ihmiset: Šünd ruhtinas süöttäj, püha Jumaldemä ruhtinas, püha Miikkul i püha Kozma i Damian – ”Herra Jeesus Kristus syöttäjä, pyhä Jumalansynnyttäjä Valtiatar, pyhä Nikolaos ja pyhä

1600-luvun lyydiläisiä tekstejä, joissa mainitaan Vapahtaja, Jumalansynnyttäjä, Jerusalem, pyhä Nikolaos sekä Kosmas ja Damianos. Kuva teoksesta Очерку учпоруу Карелуу I (”Karjalan historian kuvauksia I”, Petroskoi 1957, s. 155).

Kosmas ja Damianos”. Kielentutkija Aleksandr Barantsev julkaisi nämä tekstit, jotka hän oli identifioinut lyydinkielisiksi, Viron tiedeakatemian aikakauslehdessä vuonna 1987.

Loitsuteksteissä mainittu Kristuksen muinainen kansanomaisen nimi Synty, lyydiksi Šünd liittyy syntymiseen, Vapahtajan syntymän juhlaan, mikä ilmenee **Juho Kujolan** toimittamasta Lyydiläismurteiden sanakirjasta: rastavad vaste heittäzöu Šünd mual taivahas piäi – ”jouluattona Vapahtaja laskeutuu maan päälle taivaasta”, Šünd kävelöu muad müöi šündünmuuan aiga – ”joulupyhien aikana Vapahtaja kulkee pitkin maata”. Lyydissä šündünmuua on joulukausi, aika joulusta loppiaiseen ja šündünpäiv on joulukuun loppiaisaatto.

Sama Vapahtajan nimitys esiintyy myös

”Muutamien rukousten ja lyhyen katekismuksen käännöksessä Aunuksen kielelle”. *Karjalan Heimion* edeltäjässä *Toukomiess-lehdessä* vuonna 1925 **Iivo Härkönen** on olettanut, että lyhyen katekismuksen ”aunuksenkielinen” laitos voi liittyä metropoliitta **Gabrielin** Pietarissa vuonna 1773 käynnistämään käännöstoimintaan, johon osallistuivat Poventsan Karjalasta tullut pappiskokelas ja Aunuksen kauppiaat. Tuolloin pyhän synodin siunauksella lyhyt katekismus käännettiin Venäjällä asuvien kansojen kielille, muun muassa tataarin, tšuvassin sekä suomalais-ugrilaisiin kieliin kuuluville udmurtin, mordvan ja marin kielille.

Vuonna 1804 Pietarissa kirja painettiin kahtena eri laitoksena tverinkarjalaksi ja ”Aunuksen kielellä”. Tammikuussa 2004 tätä merkkitapahtumaa juhlittiin Karjalan ensimmäisen kirjan 200-vuotisjuhlaan Herman Alaskalaisen kirkossa Espoossa. Tapahtuman kunniaksi *Aamun Koitto* -lehdessä ilmestyi Karjalan hengellisen kirjallisuuden historiaa käsittelevä artikkeli.

Tämä ensimmäinen kirja sisältää kolme ortodoksista peruserukousta: Herran rukouksen, uskontunnustuksen ja Iloitse, Jumalan Äiti -veisun sekä lyhyen katekismuksen, johon kuuluu 31 kysymystä ja vastausta. Tekstit on painettu kirkkoslaavilaisin kirjaimin ja numeroin, joihin lukijan tutustuttaa kirjan alkuosa. Täten tällä teoksella on myös aapisen ominaisuuksia.

Kirjan ”aunuksenkielistä” laitosta yleensä pidetään käännöksenä livvinkarjalaksi, vaikka se sisältää myös lyydiläisyyksiä. Otetaan esimerkiksi laadullinen asetevaihtelu, jota pidetään karjalan kielen tunnusomaisena piirteenä ja joka ei ole ominaista lyydille.

Kirjaan kuuluvassa Herran rukouksessa on muoto velgat ”velat”, joka on käytännössä sama kuin lyydin velgad, mutta on erilainen kuin sen livvinkarjalainen vastine. Livvinkarjalassahan toteutuu lg: ll -asetevaihtelu, siis velgu : vellat ”velka, velat”.

Tällaisia erimerkkejä ”aunuksenkielistä” laitoksesta voi löytää lisää, minkä perusteella sitä voi hyvinkin pitää livvinkarjalaisten ja lyydiläisten yhteisenä kirjallisuuden muistona. Ortodoksisen tradition jatkuvuuden hengessä vuonna 1804 julkaistua Herran rukouksen käännöstä huomioitiin paljon myöhemmin syntyneissä lyydinkäännöksissä.

Lidia Potašova toimi piirakka- eli stipanikkakurssin opettajana lyydiläisjuhlassa 2006 Helsingin ortodoksisen seurakunnan salissa. Vasemmalta oikealle: kurssilainen piirasvärttinä kädessä, livan ja Lidia Potašovit, Simo Parpola, Viola Pekkanen ja Sisko Parpola. Kuvassa näkyy Lidian tuomia Kuujärven lasten maalauksia, joita on käytetty lyydinkielisen lukukirjan kuvituksena.

Vuonna 1908 Pietarissa ilmestyi opettaja **Mihail Georgijevskin** Pyhäjärven lyydiläismurteella laatima sanakirja, joka sisältää synnintunnustuksen sakramentin kysymysten käännöksen. Sanakirjan toimitti ja alkusanat kirjoitti akateemikko **Filipp Fortunatov**. Viettäessään kesä Petroskoin kihlakunnassa Fortunatov kiinnostui Kenjärven lyydiläisten tavoista ja kielestä. Siellä Kenjärvellä hän myös suoritti Georgijevskin sanakirjan toimittamisen.

Käännöksiä lyydin kirjakiellelle

Varsinainen toiminta lyydinkielisten hengellisten tekstien aikaansaamiseksi käynnistyi Karjalan tasavallassa 1990-luvun alussa. Sen alkuviehkana oli allekirjoitaneen artikkelin ja niin kutsutun ”pikuevankeliumin” (Joh. 3:16) julkaiseminen lyydin kielellä *Oma Mua* -lehdessä vuonna 1991.

Isä meidän -rukouksen ensimmäinen käännösversio valmistui vuonna 1992 lyydin kirjakiellellä. Seuraavana vuonna se julkaistiin *Karjalan Heimo* -lehdessä. Tämän kristillisen perusrukouksen käännöksen hiominen liittyi kiinteästi yleislyydiläisen kirjakielen kehitykseen. Vuonna 1997 ja 1998 *Oma Muassa* julkaistiin kaksi rukous-sarjaa Herran rukouksen uusine käännösvariantteineen.

Ensimmäinen hengellinen kirja lyydin kielellä – lukemisto D’umalan Poig (”Jumalan Poika”) – ilmestyi Helsingissä Lyydiläisen Seuran julkaisemana vuonna 1999. Tämä lukemisto sisältää Uuden Tes-

tamentin kertomuksia Kristuksesta, rukouksia ja Jumalan käskyjä sekä tekijän sepittämiä hengellisiä runoja. Teksteissä laajalti käytettiin Vapahtajan lyydiläistä muinaisnimeä Sünd. Rukouksia sisältävä lukemiston toinen osa alkoi Herran rukouksen päivitettyllä lyydinnöksellä.

2000-luvulla lyydinkielisiä rukouksia luettiin Helsingin ortodoksisen seurakunnan jumalanpalveluksissa. Tuolloin ehtoopalveluksessa lukijan lausumat osuudet käännettiin kirjalyydiksi ja papin rukoukset karjalan kielelle. Näin syntyi *Ehtsluužb* (”Ehtoopalvelus”) -kokoelma, joka ehtoopalvelustekstien lisäksi sisältää eri tilaisuuksissa lausuttavia lyydinkielisiä rukouksia, laajan katsauksen Karjalan hengellisen kirjallisuuden historiasta ja muita tekstejä. Lyydiläinen Seura julkaisi tämän kokoelman kirjana vuonna 2005. Tähän teokseen sisältyy myös Isä meidän -rukouksen viimeisin käännösversio lyydin kirjakiellelle.

Sen lisäksi *Oma Mua* -lehdessä julkaistiin kirjalyydiksi pääsiäisevankeliumi (Joh. 1: 1–17) vuonna 2000 ja kertomus Kristuksen syntymästä vuonna 2003. Lyydiläisen Seuran Lүүdilaine-vuosijulkaisussa vuonna 2006 ilmestyi Psalmi 104:n lyydinnös. 2000-luvulla hengellisiä tekstejä lyydin kirjakiellellä julkaistiin myös *Ortodoksiviesti* ja *St. Isaac’s News* -lehdissä.

Kuujärven lyydi käännöskielenä

Kirjakielen kehitykseen kohdistuneen toiminnan ohella ilmestyi käännöksiä Kuujärven lyydiläismurteelle. Vuonna 2003

Karjalan Heimon numerossa 9–10, Kuujärven erikoisnumerossa, julkaistiin **Nazaran Došan** eli **Yrjö Tabunovin** tekemät Herran rukouksen ja uskontunnustuksen käännökset Kuujärven lyydiksi. Tabunov aktiivisesti käänsi kotimurteelleen Raamatun tekstejä, muun muassa Johanneksen evankeliumia, jonka ensimmäinen ja toinen luku painettiin *Lүүdilaine*-vuosijulkaisussa vuosina 2006–2007.

Ensimmäinen lyydin kielen kouluopettaja **Lidia Potašova**, lyydiläiseltä nimeltään **Iivanan Lid’a** on yhteistyössä allekirjoitaneen kanssa myös laatinut Isä meidän ja muiden rukousten käännöksiä Kuujärven murteelle. Heidän valmistamansa Herran rukouksen murreversio ilmestyi vuonna 2006 *Lүүdilaine*-julkaisussa, minkä jälkeen he käyttivät käännöstekstejään *Tervheks!* (”Terve!”) -lukukirjassa. Lukukirja ilmestyi Lyydiläisen Seuran julkaisemana vuonna 2007, ja muun aineiston ohella se sisältää rukouksia ja Jumalan käskyjä Kuujärven lyydiksi. Valitettavasti tämä teos jäi Lidian viimeiseksi teoksi.

Lidia Potašova oli valoisa ja lahjakas ihminen, joka monipuolisen opetustoimintansa ohella ehti sepittää runoja, lyydintää hengellisiä lauluja, suomalaista kaunokirjallisuutta ja tehdä paljon muuta. Lidian optimistinen ja uhrautuvainen suhde äidinkieleensä lyydiin kajahtaa hänen mottolauseessaan: *Oma kiel’ pidab sohranida!* - ”Oma kieli pitää säilyttää!”

KIRJALLISUUS

Karjalainen näkökulma heimosotien aikaan

Viena 1919–1922. Kun neuvostovalta tuli Karjalaan

Pekka Vaara, Docendo 2020
Tietokirja, 400 s.

Itä-Karjalan ja erityisesti sen – nyt sata-vuotiaan – autonomisen alueen historiaa alkaa meilläkin olla varsin runsaasti tutkusta. Vielä 1980-luvulla tilanne oli aivan toinen ja muistelmien ohella suomalainen lukija saattoi luottaa lähinnä **Mauno Jääskeläisen** ja **Stacy Churchillin** sinänsä hyviin tutkimuksiin.

Nyt on esimerkiksi ns. heimosotia on jo tutkittu varsin kattavasti. Etenkin **Jouko Vahtola** ja **Jussi Niinistö** ovat niihin perehtyneet ja viimeksi **Aapo Roseliuksen** ja **Oula Silvennoisen Villi itä** on lisännyt asiaan oman tärkeän näkökulmansa. **Mirko Harjulan** teokset ovat niin ikään tässäkin kohden korvaamattomia.

Kun luetteloon lisätään **Markku Kangaspuron** ja **Sari Autio-Sarasmon** väitös-

kirjat, tuntuukin alueen historia vuosina 1917–1922 varsin perinpohjaisesti tutkitulta. Itse asiassa sinne jää vielä paljonkin tutkimattomia tai huonosti tutkittuja alueita ja väitöskirjojakin on vielä syytä odottaa. Suuren terrorin aika 1930-luvulla on vielä sitten oma lukunsa ja voimme tervehtiä ilolla sitä, että sitä aletaan nyt tutkia projektin voimin.

Pekka Vaara on jo aiemmin julkaissut teoksen Itä-Karjalan historiasta vuodelta 1918 ja tämä kirjan on sen jatkoa. Jos kysytään, mitä Vaara vielä arvelee voivansa lisätä noihin varsin perusteellisiin tutkimuksiin, voisi vastaus olla se, että hän antaa asioille karjalaisen näkökulman. Asia on sikäläkin luonteva, että hän itse polveutuu itäkarjalaisesta suvusta.

Näkökulmalla on historiassa jopa ratkaiseva merkitys ja siitä voi vakuuttua, kun lukee kirjan. Itä-Karjalan kansan omasta näkökulmasta asioihin noina sen kohtalon hetkinä on todella mahdollista puhua, vaikka alue ei muodostanutkaan poliittista kokonaisuutta.

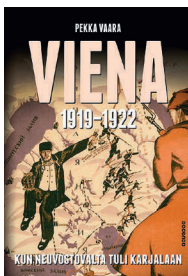
Kansa oli tuolloin suureksi osaksi valitsematon eikä usein kyennyt ymmärtä-

mään valtiollisen tai kansainvälisen tason asioita, mutta älymystö ja aktivistit saivat sielläkin huomattavaa vaikutusvaltaa ja joukot lähtivät enemmän tai vähemmän innostuneina niiden mukaan.

Intoa poliittisiin kysymyksiin oli omiaan lamauttamaan aineellinen niukkuus, joka paheni liki absoluuttiseksi kurjuudeksi samaan aikaan, kun bolševikkien talous- ja yhteiskuntapolitiikka eli sotakommunismi romahti ja nälänhätä ja energiapula halvaivat koko neuvostojen maan. Henkiin jäämisestä tuli ykkösprioriteetti.

Juuri siihen aikaan sijoittuu Karjalan kansannousu 1921–1922, jota usein pidetään viimeisenä niin sanotuista heimosotista. Tälle näkemykselle on katetta sikäli, että Suomesta tuli innokkaita auttajia ja täältä myös järjestettiin aseita ja muuta materiaalia. Sekä kapinoitsijoiden että auttajien into lopahti pian, nälän ja pakkasen kurjuudessa. Puna-armeija saavutti tavoitteensa, mutta kalliilla hinnalla.

Tuossa vaiheessa bolševikkivalta viimeistään vakiinnutettiin Karjalassa. Vuosina 1919–1920 olikin ollut aika, jolloin valta alueella oli karjalaisten itsensä käsissä. Liittyminen Suomeen oli valvettu-

SAMPO-TIETOKANTA

Intoa poliittisiin kysymyksiin lamautti aineellinen niukkuus, joka paheni liki absoluuttiseksi kurjuudeksi samaan aikaan, kun bolševikkien talous- ja yhteiskuntapolitiikka eli sotakommunismi romahti. Henkiin jäämisestä tuli ykkösprioriteetti. Kuvassa Paavo Ahava piikoineen kiskoo pettua Uhtualla keväällä 1920.

neimman väen keskuudessa suosittu ajatus, jota tosin oli pehmennettävä selittämällä, että pyrittiin ensin itsenäisyyteen. Sen jälkeen valtiollisesta yhteydestä voitaisiin päättää.

Toki bolševikit olivat alusta pitäen pyhästi luvanneet kunnioittaa kaikkien kansojen itsemääräämisoikeutta, mutta kuten tunnettua, ajat muuttuvat. Joutuivathan bolševikit luopumaan kaikista muistakin periaatteistaan mikä ei toki ihme ollut. Realismi opitaan vasta vallankumousten jälkeen, ennemmin tai myöhemmin.

Moskovasta katsoen Vienen kapinassa oli kyse niin sanotusta banditismista, jota samaan aikaan esiintyi lähes kaikilla Neuvosto-Venäjän rajaseuduilla. Yleensä kyse ei ollut varsinaisesta rosvoilusta sen itsensä vuoksi, vaan poliittisesti motivoituneista ryhmistä, jotka halusivat bolševikkivallan kukistamista ja koetelivat sen kykyjä.

Keväällä 1921, sotakommunismien romahtaessa ja Kronstadtin matruusien noustessa kapinaan, Neuvosto-Venäjä oli heikoimmillaan ja oli huonossa kunnossa vielä vuoden kuluttuakin, kun se yritti järjestellä suhteitaan länsivaltoihin keväällä pidetyssä Genovan konferenssissa.

Karjalan kansannousu sattui samaan aikaan kun tuota tärkeää kongressia valmisteltiin. Kun sekä karjalaiset että suomalaiset vielä halusivat antaa kapinan Kansainliiton käsiteltäväksi, sen merkitys paisui jo suureksi, ja Moskovasta varoitettiin Suomea konfliktin laajenemisesta sodaksi.

Virallinen Suomi sulki itärajansa ja kielsi olevansa kapinan takana, mikä oli tottakin. Sisäministeri Ritavuori sai maksaa tämän politiikan hengellään ja kaiken kaikkiaan tämän sinänsä pienen konfliktin psykologinen vaikutus näyttää olleen hyvin suuri. Kuuluihan sen jälkiseurauksiin myös AKS:n perustaminen. Kapina on syytä muistaa myös sekä Laskikapinan että Varsovan reunavaltiosopimuksen taustalla.

Hurmahenkisille nuorisoinneksille tämä kansannousu oli ollut pyhä sota ja suuren symbolisen merkityksen se sai myös rajan itäpuolella, jossa erityisesti **Toivo Antikaisen** johdolla suoritettu Kiimasjärven valtaus sai kulttimaineen. Antikaisen nimi loistaa yhä petroskoilaisissa katukilvissä.

Kaikissa noissa ns. heimosodissa vastakkain olivat yleensä ennen muuta suomalaiset keskenään, punaiset ja valkoiset.

Sen lisäksi karjalaisten toimintaympäristössä oli ajoittain mukana niin valkoisia kuin punaisiakin venäläisiä ja lisäksi liittoutuneita, brittejä ja heidän joukkojaan, muun muassa serbejä.

Karjalaisten rooli näissä vaiheissa on jälkipolvien silmissä yleensä päässyt hämärtymään, vaikka kysymys sentään oli heidän maastaan ja he myös olivat kyllin aktiivisia ja kykeneviä onnistuakseen ajoittain jopa torjumaan viholliset, muun muassa paroni von Tiesenhausenin johdettaman rankaisuretkikunnan.

Kuten **Marina Vituhnovskaja** on todennut, karjalaisten keskuudessa nationalismi ei ollut vielä ehtinyt kypsään vaiheeseensa ja oli saavuttanut lähinnä älymystön, jota alueella oli vielä vähän. Sen merkitystä ei kuitenkaan pidä ignoroida. Kyllä karjalaisten omistakin kansallisista pyrkimyksistä on syytä puhua, ei niitä voi selittää pelkiksi suomalaisten juoniksi.

Sitä paitsi suomalaiset ja karjalaiset olivat osittain myös vastakkain, kuten tapahtui erityisesti ns. Karjalan rykmentin tai legioonan (”otraatan”) aikana. Tuon kansalaissodan ja intervention lyhyen aikakauden poliittiset asetelmat muuttuivat niin usein ja niin perusteellisesti, että aikakautta käsittelevät kirjatkin voivat joskus vaikuttaa kovin sekavilta.

Tämä ei koske Vaaran kirjoja. Luen hänen suureksi ansiokseen sen, että kirjojen karjalainen näkökulma selkeyttää myös lukijan kannalta muutosten ja niiden merkityksen ymmärtämistä. Aivan liian usein on historiankirjoituksessa karjalainen näkökulma sekoitettu bolševistiseen ja venäläiseen tai sitten suomalaiseen, kuten erityisesti ennen sotia tehtiin.

Tuo paikallinen näkökulma ansaitsee kuitenkin tulla esitellyksi omana itsenään, ja mielestäni tekijä on tässä onnistunut poikkeuksellisen hyvin.

Kirjojen kääntäminen venäjäksi on hyvä idea. Siinä tapauksessa niissä kyllä olisi syytä olla lähdeviitteet ainakin sellaisissa paikoissa, joissa nojataan suomalaisen tutkimukseen, jota ei venäjäksi ole saatavilla. Ja venäjäksiän tätä tutkimusta on tuskin nimeksi.

Uskon, että tällä kirjalla, kuten sen edeltäjälläkin voisi olla hyvin tärkeä rooli Karjalan tasavallassa, jossa oman seudun historian tutkimuksen näkökulma on perinteisesti ollut enemmän venäläinen kuin karjalainen.

TIMO J VIHAVAINEN

PERINNEKIRJA

Kiestinkin kansanlauluja uusi painos piäsi ilmah

Ei ammuin Petroskoissa piäsi ilmah Kiestinkin kansanlauluja -kokomuksen uusi painos.

Kokomuksen lauttija on **Nina Lavonen**, Karjalan tietokeškekun Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutin entini kansanrunouventutkija. Nina on suorittan 1970–80-luvulla kymmenisen ruatomatkua Karjalan pohjosimpah Louhen piirih, missä eletäh tarkisettavan ryhmän karjalaisie, ta on tallentan heiltä äijän folkloreainehistuo. Kaikki on šäilöššä nyt Kielen, kirjallisuon ta istorijan instituutin iäniarkistošša.

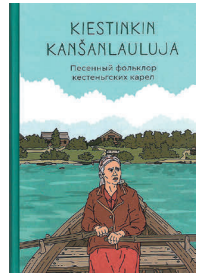
Laulamalla esitettyjä lajija oli piätetty julkaista. Ensi kertua kokomuš painettih vuotena 1989, ta siitä lähtien kirjašta tuli harvinaisuš. Nykyjäh yhä monet ihmiset kiännnyth omih juurih ta kantaravahien kulttuurih, kumpani on lähekkäh kansanrunoutta. Šentäh tämmöni kirja on nykyjäh kyšytty.

Kirjašša on šuurehko Nina Lavosen kirjuttama artikkeli Kiestinkin šeuvin karjalaisista, hiän uškonnošta, tavoista, perintehistä ta verbalisešta kulttuurista venäjän kielellä. Tekstioša šisältäy eepispie, loičču-, hiärunoja, lapšienrunoutta, itkuviršie ta joikuja karjalakši ta venäjäkši. Kokomukšešša on nuottiliiteh ta viitehoša.

Kirja tovistau šen, jotta (**Elias Lönnrothin** mainoštaman) Kalevalan piirin pohjosempana kalevalamittani runouš oli niisi olomašša. Sitä tiijettih ta esitettih. Nykyjäh kaikki kirjašša esillä olijat lajit on jo katon Kiestinkin šeuvalta, siitä olemma šuanun ikävän vahvissukšen viime vuotena šuoritettun, Karjalan Šivissyššeuran kannattaman ruatomatkan aikana. Runoja ta joikuja voit kuulla tänäpiänä vain pruaniekkoina lavalta paikallisien folklorejoukkojen esittäminä.

Kokomuš oli painettu KT:n Kansallispolitiikanministerijön varoilla, sitä ei šua myyvvä. Kirja juatah ilmasekši.

MARIJA KUNDOZEROVA
Kokomuksen toimittaja

PERINNE

Keyrittäret juhlivat, syövät ja saunovat pyhäinpäivän aikaan

Kekrinpäivä oli vanhan kansan syysjuhla, ikaikainen elinkeinovuoden päätös, jolloin vainajien uskottiin olevan liikkeellä.

Katoliseen uskoon kastetut suomalaiset ja virolaiset ovat vielä luterilaisinakin viettäneet muistojuhlaa kaikille sukunsa vainajille marraskuun ensimmäisenä päivänä eli pyhäinmiesten päivänä.

Suomalaisille, erityisesti itäisissä ja pohjoisissa osissa maata, syksyisen muistojuhlan nimi on *kekri* eli *keyri*. *Käkri*-muoto on tallentunut ensimmäisen kerran **Mikael Agricolan** laatimaan karjalaisten jumalien luetteloon. *Kekrin lambat* -merkintä on kirjattu Kuopiossa vuonna 1670 pidetyn kirkollisen tarkastuksen pöytäkirjoihin.

Vanhin kirjallinen kuvaus kekriin vietosta on **Erik Castrénin** ruotsinkielisessä kertomuksessa Kajaanin läänistä vuodelta 1754. Hän kertoo kekriä eli pyhäinmiesten päivää vietetyn kahdella tavalla, osin pakanallisella, suomalaisten muinaisen tavan mukaan *kekriin* kunniaksi, osin katolisen paavinkirkon tavan mukaan *pyhäinmiesten* muistoksi.

Kansanuskuon perustuvan tavan mukaan joko juhlapäivän aattona tai aamulla hyvin varhain teurastettiin puolen vuoden ikäinen lammas. Se piti keittää luita rikkomatta, eikä siitä saanut valmistuksen aikana maistaa mitään, ei suolaakaan, ennen kuin se kokonaisuutena kypsytettynä asetettiin pöydälle.

Sitten lammasateria oli ruokailijoiden kesken syötävä kokonaan niin, ettei siitä jäänyt mitään jäljelle. *Kekri*-nimellä tarkoitettiin myös henkiä, joille kekriin aattona väki valmisti kaikenlaista syötävää ja juotavaa esimerkiksi navettaan karjan menestykseksi tai talliin hevosonnen varmistamiseksi.

Eväitä vietiin niin ikään suurten puitten alle tai suurten kivien luokse pellolle tai metsiin, jotta voitiin elää sovussa metsänhaltioiden kanssa.

Professori Kaarle Krohn kirjoittaa teoksessa *Suomalaisten runojen uskonto* vuonna 1915, kuinka keyriksi valmistettiin juhlaruoat, yhtä hyvät kuin hautajaisruoat.

Kekrinä eli pyhäinpäivän aikaan on uskottu kuolleiden liikkuvan elävien ihmisten parissa.

WIKIMEDIA COMMONS

Taiteilija Juho Rissasen taulussa maalaistalon väki juopottelee kekriviinaa. Teos vuodelta 1903.

KANSATIETEEN KUVAKOKOELMA, MUSEOVIRASTO

Keski-Suomesta Helsingin Seurasaareen siirretyt Niemelän torpan kekrikuuko seisoo tuvan uunin kupeessa.

Niitä ei saanut maistella kukaan ennen kuin ne oli täydellisesti pöytään katettu ja laitettu kaikkien alkaessa ruokailla yhdessä ja yhä aikaa.

Ateria oli tarkoitettu talon entisten isäntien ja emäntien hengille, jotka tulivat vanhoille kotipaikoilleen *keyrinä* ja joita siksi nimitettiin *keyrittäriksi*. Aattoiltana niille lämmitettiin sauna ja valmistettiin kylpy lämpimän veden kanssa, haudottiin vastat ja pantiin esille saippuat, pyyheliinat, vieläpä saunaharjatkin, jotta keyrittäret saisivat harjata haudassa lisääntyneet tait pois päästään.

Kun talonväki itse meni koko joukolla saunaan, jätettiin tupa, missä ruokapöytä odotti keyrittäriä, niiden haltuun, jotta ne tulisivat rauhassa ravituiksi jälleen vuoden päähän päästyänsä. Kolmatta päivää *keyrin* aattoillasta sanottiin *henkien päiväksi*, kun silloin menivät vainajat takaisin hautoihinsa lepäämään.

Pohjois-Karjalasta kootun suullisen perinteen mukaan piti saunaan jättää valaisukseksi päre seinän rakoon palamaan. Keyrittärien kylpyaikana oli tuvassa oltava hiljaa, ettei vieraita häirittäisi.

Talonväki kiersi saunaan lähtiessään pihan ympäri, että keyrittäret voisivat palata suorinta saunatietä tupaan juhlapöydän ääreen.

Vertaileva tutkimus on tullut siihen tulokseen, että kaikille suomalais-ugrilaisille kansoille yhteinen kansanuskuon muoto on omien, manalle menneiden vainajien palvonta.

Pohjois-Savossa muistellaan, kuinka saunan lauteille levitettiin hurstit ja oljet, jotta keyrittäret tulisivat sinne kylpemään. Yöksi oli laitettu makuuvaatteetkin hyvis-tä kankaista.

Savosta lienee sekin tieto, että talonväen lähtiessä kylpemään oli emäntä avannut pirtin peräpuolisen juoksuikkunan sekä lakeisen, jotta keyrittäret pääsivät sisään aterialle. Sitä varten oli varattu rieskoja, piirakoita, läskiä, lihapaistia ja rokkaa, unohtamatta viinaksiakaan.

Viitasaaren Niinilahden kylässä oli keyriaamuna viety kaikista ruokalajeista

koottu ateria erityiseen uhrihuoneeseen. Etelä-Hämeen ja Savon rajalta, Iitistä on muistiin merkitty tieto, että keyrinä uskottiin tulevan myös sen, joka oli talosta vuoden kuluessa kuollut, yhteiselle illalliselle.

Keyrittärien nimellä, siis vainajien edustajina, kulkivat Savossa ja Pohjois-Karjalassa oudosti puettut ja naamioituidut henkilöt, talosta taloon, kylästä kylään kestitystä vaatimassa, uhaten muuten särkeä uunit.

Toisinaan lasten pelottimiksi puettiin keyritär niin, että turkki pantiin nurin päälle, lusikat korviksi, keritsimet nenäksi ja vielä kirves kaulaksi turkin hihaan. Lisäksi oli tapana asettaa tuvan nurkkaan seisomaan oljista tehty keyriukko, jolla oli maalattu naamari kasvoillaan.

Kekrinvieton tarkoituksena Mikael Agricola mainitsee karjan kasvun lisäämisen. Kekriin on liitetty peltoviljelyksen kuin karjankasvatuksen haltialle omistettu juhla loppusyksyyn, kun viljat oli jo puitu ja runsaat määrät ruokia ja juomia oli tarjolla.

Tverin Karjalassa tunnetaan yhä kegri niin syysjuhlan nimenä kuin sanana, jolla lapsia on peloteltu: ”Ka, met’sästä kegri tulou!”

Koillis-Virossa vielä vuoden 1830 tietämissä kylän jokaisen talon isäntä laitatti kegrin päivänä aterian sukulaisvainajille. Perheensä mentyä navettaan tai toisaalle piiloon, jäi isäntä yksin odotamaan kukonlaulua. Silloin hän avasi ovet kutsuen henkiä, jokaista nimeltä, tervehtien heitä ystävällisin sanoin, ja käskien pöytään.

Kun henget aterioivat, isäntä kyselee heiltä, kuinka nämä olivat voineet ja kertoi tarkoin omat kohtalonsa.

Kun isäntä oletti ruokavieraidensa riittävästi ravintoa saaneen, hän avasi näille oven ja näytti heille soihdulla tulta, pyytäen tyytymään hänen halpaan tarjoiluunsa. Sitten isäntä kiitti näitä käynnistä, ja kutsui heitä vuoden kulluttua uudelleen.

Lopuksi isäntä huiskutti heille valkealla liinalla kolmesti itse kullekin, ja lähetti vielä lähtijöiden mukana terveiset tuttaville Tuonelaan.

UNTO MARTIKAINEN

Tekstin lähteet:

Kaarle Krohn: Suomalaisten runojen uskonto, SKS, Helsinki 1915.

Lukuisten soittimien vaihtaminen, luoppauspedaalien sujuva käyttö ja tietokoneen ohjelmointi sujuvat Loimolan Voiman kaksikolta, Niko ja Mika Saatsilta kitkattomasti ja kokonaisuudessa fokus on väkevästi laulujen tarinoissa.

Loimolan Voima kirkastaa ilmaisuaan

MUSIIKKI

Loimolan Voima Pajot-festivaaleilla Kontiolahdella 3.10.2020.

Veljesten **Mika** ja **Niko Saatsin** Loimolan Voima on kehittänyt itseään nopeaan tahtiin. Kuulin Loimolan Voimaa nyt kolmatta kertaa livenä ja yhtye on kirkastanut omaa ilmaisuaan suurin harppauksin.

Jo ensimmäinen kuulemani esiintymisen viimevuotisissa Pajoissa (toukokuun alussa 2019) teki suuren vaikutuksen. Tuolloin intiimissä Tupakonsertissa yksin esiintynyt Mika Saatsi hallinnoi tietokoneella, lyömäsoitinvalikoimalla, ukulelella, melodikalla ja luoppaustekniikalla suurta keskittymistä vaativaa kokonaisuutta, jonka kruunasivat oivat sävellykset ja sanoitukset sekä laulajan matalan jylhä ääni.

Välispiikeissään Mika kaipaasi veljeään tuomaan lavalle balanssia esitykseen. Karun maanläheinen konsertti osoitti vahvaa sitoutumista karjalan kieleen ja karjalaisen tarinan jatkumiseen.

Heinäkuun puolivälissä 2020 kuulin duo-kokonaisuutta Lieksan museon pihaluonalla levynjulkaisukiertueen avaneissa konsertissa.

Lavalla oli nyt myös Niko, joka soittaa bassoukulelea, laulaa taustalla sekä osallistuu välispiikeillään laulujen taustojen

avaamiseen – hänhän on kirjoittanut karjalankieliset tekstit kaikkiin Loimolan Voiman kappaleisiin. Osaaminen oli kehittynyt ensimmäiseen kuulemaani konserttiin verrattuna, mutta laulujen intensiteetti ja intiimiyttä silti säilynyt.

Kiertue on hionut Loimolan Voimasta timantin. Lukuisten soittimien vaihtaminen, luoppauspedaalien sujuva käyttö ja tietokoneen ohjelmointi sujuvat keikalla kitkattomasti ja kokonaisuudessa fokus on väkevästi laulujen tarinoissa.

Kun Mika on monien soundien mestari ja alati keskittynyt useiden laitteiden hallintaan, kertoo Niko korostetun rauhalliseen tapaansa tarinoita ja sutkia karjalaisten elämästä, sukulaisista, uskomuksista ja suvun paikoista. Jo se, että tarinat kerrotaan karjalan kielellä, omaa kielen opettajaakin muistaen, tekee suuren vaikutuksen.

Yleisö taputtaa duolle tahtia. Konsertti ei silti päästä läsnäolijoita helpolla, vaan tarinoiden intensiteetti ja traagisuus pysäyttävät.

Konsertin päättänyt *Ruttomužikan kyy-näl* on kasvanut alkuspiikkeineen kymmenminuuttiseksi taideteokseksi, joka syväluotaa evakkouden kauhut lapsena kokeneen miehen sielunelämää nykyisiäkin sukupolvia puhuttelevalla tavalla. Karjalaiset ovat vihdoin saaneet oman tarinansa kertojan omalla kielellä.

PEKKA SUUTARI

MUISTO

Oiva Mäkelä olisi nyt 60-vuotias

Ystävänä Oiva Mäkelä syntyi Kalevalassa 9. heinäkuuta vuonna 1960 ja siirtyi tuonpuoleiseen Kalevalassa 2. heinäkuuta vuonna 2004. Tänä syksynä hän olisi täyttänyt pyöreät 60 vuotta.

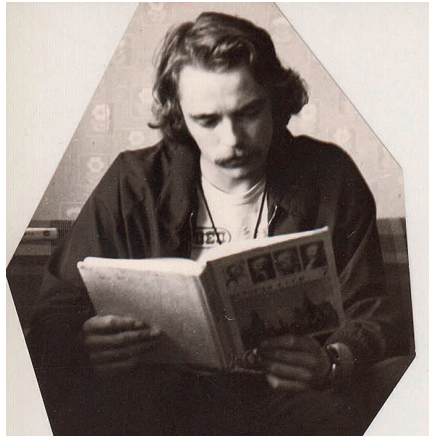
Juttu kertoo, miten suomalainen rakentaja tutustui Kalevalan piirihallinnon johtajaan. Teksti on julkaistu aiemmin Jari Helmisaaren kirjassa Vienan kulkuri.

Kalevalan Sovjetskajakadulla sijaitsee Kalevalan piirin massiivinen, keltatiilestä muurattu kolmikerroksinen, jyhkeä hallintorakennus. Hallintorakennuksen ja Sovjetskajakadun välisessä puistikossa seisoo **Vladimir Iljitš Leninin** suuri graniittiin veistetty pää korkean kivipaa-den (monoliitin) päällä. Se kertoo neuvostovallan hallinnan vahvasti täälläkin. Hallintorakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on suuri aula, josta johtavat portaat ylempiin kerroksiin. Ensimmäisessä kerroksessa on Kalevalan piirineuvoston kokoussali ja muita toimistoja. Piirin arkitehdin toimisto sekä juhlava tila, jossa avioliitot solmitaan, ovat myös rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa.

Piirihallinnon rakennuksessa on kaukolämmitys, mutta siitä huolimatta se on talviaikaan viluinen paikka. Työntekijöillä on omia lämmittämiä ja paljon vaatteita päällään, jotta kynä pysyy edes jollakin tavalla kädessä.

Rakennuksen toisen kerroksen avaraan tuloaulaan johtaa portaikko. Tässä kerroksessa on Kalevalan kansallisen piirin johtajan työhuoneen lisäksi muiden johtavien viranhaltijoiden ja heidän sihteerinsä toimistot.

Neuvostoaikana kaikkein pyhin oli vi-rastotalon kolmas kerros, jossa majailivat Neuvostoliiton (Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton) kommunistisen puolueen edustajat sekä Neuvostoliiton valtiollinen turvallisuuspoliisi KGB. Kolmas kerros on

OMA MUA

Oiva Mäkelä opiskeli nuorena Petroskoissa ja päätyi töihin takaisin kotiseudulle Kalevalaan.

nykyisin satunnaisessa käytössä.

Olen sopinut tapaamisesta Kalevan kansallisen piirin johtajan **Oiva Jurjevitš Mäkelän** kanssa. Eletään kevättälveä 1995 ja mielessäni on pitkään hautunut rakentamisen koulutukseen tähtäävä Kalevala-projekti, jonka idean aion hänelle esittää.

Astun toisen kerroksen tuloaulasta pienen kapeaan toimistoon, jossa istuu Oiva Mäkelän sihteeri **Valentina Vatanen**. Valentina on uhkea, kaunis tummatukkainen, karjalaa puhuva karjalaisnainen. Kerron Valentalle, kuka olen ja millä asialla liikun. Valentina pyytää minua ystävällisesti hymyillen istumaan, koska Oiva Mäkelän kokous ei ole ihan vielä päättynyt. Hän menee kuitenkin piirinjohtajan huoneeseen ilmoittamaan tulostani.

Odotellessani mietin, millainen mies on Oiva Mäkelä. Tiedän hänen puhuvan sujuvaa suomea ja olevan minua kymmenen vuotta nuorempi.

Varmistan, että kaikki tarvittavat paperit ovat matkassani. Minulla on autossani vanha matkakirjoituskone, jolla voin Sampo-hotellissa illalla kirjoittaa tarvittavia lisäpapereita, jos sellaisiin tarvetta ilmenee.

Hetken päästä Oiva Mäkelän toimistosta tulee kolme keskenään venäjää puhuvaa miestä tyytymättömän näköisinä ja menevät sihteerin ovesta ulos minuun vilkaisematta. Valentina Vatanen nousee ylös ja menee uudelleen piirinjohtajan toimiston ovesta sisään ja tulee sieltä takaisin hetken kuluttua. Hän näyttää ovea kohti ja sanoo, että nyt Oiva Mäkelä ottaa vastaan.

Kiitän ja nousem ylös ja astun ovelelle, johon koputan kerran ja astun sisälle.

Kalevalan kansallisen piirin johtajan Oiva Mäkelän toimisto onkin hulppean kokoinen. En ole varmaan koskaan ennen nähnyt yhdellä miehellä noin isoa työhuonetta.

Ovesta vasemmalla on kiiltäväpintainen jalopuinen tumma, monta metriä pitkä, kirjahyllykkö, jossa on monenlaisia viirejä, kirjoja ja taide-esineitä ynnä muuta tärkeän näköistä tavaraa. Huoneen oikealla puolella seisoo todella pitkä jalopuinen neuvottelupöytä, jonka ympärillä on lukuisa määrä karmituoleja ja pöydän päässä vielä kirjoituspöytä. Lattia on kuvioitua vaaleata sauvaparkettia, seinät vaalean vihreät ja katto valkea lukuisine valaisimineen.

Isot ikkunat osoittavat kahteen eri suuntaan. Yhdestä ikkunasta on puistonäkymä, josta Leninin patsas näkyy. Lisäksi on vielä piirinjohtajan jalopuinen kirjoituspöytä, ovesta katsottuna suuren toimistohuoneen takaseinällä. Suuri ja itselle tärkeäkin asia kutistuu tässä tilassa ihan mitättömäksi, kun astelee ison työhuoneen avaraa keskilattiaa pitkin piirinjohtajan pöydän ääreen sitä esittämään.

Minulle ei käy nyt niin, koska Oiva Mäkelä nousee seisomaan ja ystävällisesti hymyillen kysyy minulta puhtaalla suomen kielellä:

– Tervetuloa Kalevalaan. Sujuiko matka hyvin? Kumman kautta tulit?

Oiva Mäkelän lämminhenkinen komea olemus luo minulle tunteen, että olisimme tunteneet toisemme jo pitkään. Oiva on lähes 190 senttiä pitkä, harteikas tummahiuksinen karjalaismies. Hänet on valittu Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Kalevalan kansallisen piirin puheenjohtajaksi.

Hän on saanut lähes mahdottoman tehtävän aikana, jolloin valtion varallisuus on kadonnut parempiin suihin. Neuvostoliiton raunioille syntyneen Venäjän hallintokoneisto etsii nyt kiivaasti juuriaan ja toimintatapojaan. On ihmeellistä, että kaikki valtiolliset virastot ja siinä mukana monet yritykset toimivat jotenkuten, vaikka ei tulevaisuuteen katsoen olekaan mitään ruusuisia aikoja edessä.

Oiva on ollut Kalevalassa Neuvostoliiton aikana nuorisoliittolainen ja innokas Perestroikan ja muidenkin uudistusten kannattaja. Siksi hänet valittiinkin piirinjohta-

JARI HELMISAARI

Oiva Mäkelä kuvattuna vierailulla Jari Helmisaaren luona Yläneellä. Polkupyörä sai vieraan ilahtumaan suuresti.

jaksi. Oivalla on hyvä koulutus Petroskoin yliopistosta, ja hän on toiminut lehtimiehenä paikallisessa Vienan Viesti -sanomalehdessä. Kättelemmme ja esittelemme itsemme ja vastaan Oivan kysymykseen kumman kautta tulit:

– Vuokkiniemen kautta tulit. Tie oli kohtuullinen, koska tiet kantavat vielä ennen lumien sulamista, jotenkuten. Siltojen kanssa oli vähän tekemistä. Pistojoen sillalla oli vain toisen puolen parrut niin tiheässä, että saattoi autolla ajaa joen ylitse.

Kumman kautta tulit? Tämä on kysymys, joka esitetään Kalevalassa aina, kun tulet Kuhmon Vartiuksen raja-aseman kautta Kalevalaan.

Ajokeleistä riippuen matkareitti valitaan joko Vuokkiniemen tai Jyskyjärven kautta. Vuokkiniemen kautta ajettaessa matkaa kertyy noin 150 kilometriä ja tie kiemurtelee silloin suuren Kuittijärven länsipuolelta. Jyskyjärven kautta matkaa kertyy Kuittijärven itäpuolelta viitisenkymmentä kilometriä enemmän.

Kuittijärvellä on kolme suurta ulappaa, joista Yläkuitti on eteläisin, keskellä Keski-kuitti ja pohjoisessa Alakuitti, josta Kemijoki laskee järven vedet Vienanmereen.

Kuittijärven siniset vedet välkkyvät yli sadan metrin korkeudessa.

Kumman kautta tulit, kysymys esitetään, koska kilometrit eivät ratkaise ajoaikaa vaan teiden sen hetkinen kunto. Teiden kunto todetaan puhelulla Kalevalaan tai poikkeamalla kahville Kostamuksessa, jolloin matkan reitti ”kumman kautta tulit” ratkaistaan. Vastaukseni ”tie oli kohtuullinen” tarkoittaa, että siitä päästiin jotenkin tulemaan.

Annan Oivalle Suomen tuliaiset. Muovikassissa on Presidentti-kahvipaketti, pieni lauantaimakkaratanko, juustoa, Sininen suklaalevy ja pari isoa karkkipussia. Tiedän Oivalla ja hänen vaimollaan **Allalla** olevan kaksi poikaa, joista nuorin on syntynyt samana vuonna kuin oma poikani **Johan**.

Oiva pyytää minua istumaan ja tilaa meille tsäjyt (tee) sekä pientä purtavaa. Oiva tiedustelee, missä Kalevalassa yövyn. Kuultuaan paikan olevan Sampo-hotelli, hän soittaa sinne ja puhuu hetken venäjää.

Puhelun lopetettuaan hän sanoo, että on sopinut hotellin kanssa minun asuvan siellä Kalevan piirin vieraana, jolloin minun ei tule maksaa yöpymisistä. Saamme

tsäjyt ja vohvelikeksejä, joita alamme nauttia kuin vanhat kaverukset. Hetken päästä pääsen itse asiaan:

– Kalevala-projektin ideana on rakentaa asuintalo Kalevalaan samalla periaatteella kuin Suomessa rakennettiin niin sanottu rintamamiestalot. Kalevalassa on siihen hyvät edellytykset, koska siellä on toimiva iso sahalaitos ja sen yhteydessä olosuhteisiin nähden ihmeen hyvällä koneistuksella varustettu puutyöversta. Lisäksi Lezpromhozin (Uhtua osakeyhtiö) omistamalle Kalevalan sahalle on Suomesta hankittu Dryfinn-merkkinen puutavara-kuivaamolaitteisto, jollaisia valmistetaan kotikunnassani Yläneellä.

Olen ollut yläneläisen asentajaryhmäni kanssa pystyttämässä suunnittelemaani kuivaamorakennusta ja siihen toimitettua Dryfinn Oy:n kuivauslaitteistoa Kalevalan sahalle syksyllä 1993. Puutavara-kuivaamo on ollut lähes käyttämättömänä melkein pari vuotta.

Oiva kuuntelee esitystäni ja nyökyttelee minua jatkamaan.

– Kalevala-projektin ideana on tehdä talven aikana omana työnä kaikki puurakennukseen tarvittavat puurakennososat koulutushankkeena Kalevalan nuorien opiskelijoiden kanssa Kalevalan sahalla olevalla puusepänerveilla. Kalevalassa on rakentamiseen tarvittavien tuotantotilojen lisäksi puhdasta vettä, betoniin tarvittavaa sora-ainesta sekä rakentamiseen tarvittavaa korkealaatuista puuta helposti saatavissa.

Sahan puutavara-kuivaamossa saadaan puutavara todella helposti kuivattua ja sitten puutyöverstaalla jalostettua rakennuspuutavaraksi.

Valmistamme kuivatusta puutavarasta kaikki rakennuksissa tarvittavat ikkunat, ovet, ulko- sekä sisäpaneelit ja listat. Kalevalan sahan lämpimissä tiloissa voimme talven aikana esivalmistaa kaikki puutalon valmiit puuosat. Tästä syystä itse rakentamisaika jää kesällä paljon lyhyemmäksi.

Muu tarvittava raaka-aine, betoniteräs, betoniin tarvittava sementti, ikkunalasit, naulat ja riittävät sähkötarvikkeet ja putkien osat löytyvät Venäjältä ja niitä voidaan tarvittaessa tuoda Suomesta.

Olen suunnitellut hankkivani Suomesta betonisten kattotiilien valmistukseen tarvittavat koneet ja laitteet, jotta olisimme myös vesikatemateriaalin puolesta omavaraisia.

Olin nähnyt pikkupoikana kotini naapu-

riissa, miten **Laaksosen Sulo** yhdessä vaimonsa **Hiljan** kanssa teki käsin betonisia kattotiiliä ja suuria kaivonrenkaita. Tiedän, että yläneläisellä **Aki Lähteenmäellä** on tilallaan hyvät betonisten kattotiilien valmistukseen tarvittavat puoliautomaattilaitteet. Akin laitteilla yksi kattotiili valmistuu yhdessätoista sekunnissa ja Akilla on kattotiilien valmistukseen tarvittavia muotteja tuhat kappaletta sekä seula sora-aineksen seulontaa varten.

Lisäksi hänellä on betonimassan valmistukseen tarvittava tasomyly. Olen tiedustellut Akilta laitteita ja hän on valmis myymään laitteet koulutushankkeelleni sopivaan hintaan. Minulla on tiedossa myös toinen samantyyppinen laite, mutta Akin laitteet kiinnostavat minua eniten.

Olen palavaa intoa täynnä, kun esittelen asiaani Oiva Mäkelälle. Olen mielissäni havaitessani, että Oiva vielä kuuntelee mielenkiinnolla ajatuksiani ja nyökyttää minua jatkamaan.

Painotan Oivalle, että kaiken edellä esittämäni lisäksi Kalevalassa on vielä yksi ensiarvoisen tärkeä pääoma tälle hankkeelle. Kalevalassa on suuri joukko nuoria, jotka hyötyisivät tästä koulutuksesta

ja miksei vähän vanhempiakin, joille aukeaisi vuoden mittaisesta asian ytimeen paneutuneesta koulutuksesta uusia mahdollisuuksia työskennellä täällä Kalevalassa tai muualla Venäjällä sekä myös Venäjän lähialueilla aina Suomea myöten.

Heillä tulisi olemaan ammattitaito, joka vastaisi Suomessa saatavaa rakentajan ja puusepän koulutusta. Täällä moni puhuu kaiken lisäksi karjalan ja suomen kieltä, joten suurta kielimuuriakaan ei kaikilla tulisi olemaan, varsinkin tehtäessä työporukoita, joissa on mukana ainakin yksi karjalaa tai suomea puhuva henkilö.

Rahoitusta olen suunnitellut haettavaksi Suomen työministeriöstä ja Opetushallituksesta.

Kerron Oivalle, että tämän asian tiimoilla olen käynyt tapaamassa ennen Kalevalaan tuloani Suomen työministeri **Ilkka Kanervaa**, joka otti minut vastaan Eduskuntatalossa. Työministeri Ilkka Kanervalla oli mukana tapaamisessa työministeriön lähialuekoulutuksen rahoituksen asiantuntija. Tuossa tapaamisessa minulle esitettiin, että tähän hankkeeseen kannattaa hakea rahoitusta Euroopan unionin Tacis-ohjelmasta.

Sain Kanervalta uunituoreen Tacis-ohjelman oppaan, missä kerrottiin millaisiin hankkeisiin ja miten rahoitusta haetaan.

Totesin, että Kalevala-projektini sopisi Tacis-ohjelmaan kuin nenä päähän. Suomessa ja Euroopan unionissa edellytetään, että hankkeeseen pitää saada myös Karjalan tasavallan ja Kalevalan omaa rahoitusta.

– Olen kyllä ymmärtänyt, että selvää rahaa emme Venäjän taloudellisen tilanteen vuoksi löydä mistään koko Karjalan tasavallasta. Minulla on kuitenkin tähän ongelmaan ratkaisu, joka on Kalevalan omavaraisuus rakennuspuutavarassa ja sen jalostusasteen merkittävä nostaminen koulutuksen aikana, muut luonnonvarat ja koulutusprojektiin tarvittava tontti. Nämä kaikki teillä on omasta takaa, joten ei tarvitse lähteä pyytämään tyhjää Karjalan tasavallan hallitukselta Petroskoista.

– Tarvitsemme sieltä ainoastaan sellaiset todistukset, joissa Karjalan tasavallan opetus-, työ- sekä rakennusministeriö sitoutuvat ottamaan koulutuksen vastaan.

Noh Oiva. Kysy nyt, jos jokin on epäselvää. Tässä Kalevala-projektisuunnitelmassani onkin kaikki oleellinen kerrottuna hyvin yksityiskohtaisesti. Tämä on sinun kappaleesi, sanon Oivalle ja jatkan:

– Olen täällä vielä huomisen päivän. Toivon sinulta vastausta viikon sisällä.

– Ei siihen viikkoa tarvita, vastaa Oiva jatkaen:

– Kalevalan kansallinen piiri tulee olemaan ilman muuta tässä hankkeessa mukana. Olet suunnitellut projektin juuri meidän näkökulmasta ja nykyiset voimavaramme hyvin huomioon ottaen. Huomaan, että et ole käynyt Kalevalassa turistin silmin, vaan olet ymmärtänyt, että hyväkin hankke kaatuu huonon suunnittelun johdosta. Pyydän sinua käymään vielä huomenna täällä ja pidetään kokous, jossa ovat myös kaikki muut päätökseen osallistujat paikalla. Löydämme hankkeelle hyvän tontin. Minulla on jo paikka mielessä.

– Voisimmeko ehkä allekirjoittaa sopimuksen jo huomenna. Laatisin sen illalla valmiiksi siihen mennessä. Minulla on hahmoteltuna valmiiksi sellainen sopimusrunnon luonnos, jollaista tarvitaan Suomessa rahoitushakemuksissa, sanon Oivalle toiveikkaana.

– Ilman muuta toimimme näin, jotta saamme asiat eteenpäin, vastaa Oiva.

Keskustelemme vielä pienen hetken Kalevalan asioista. Oivan mielestä olisi hyvä, jos minä voisin kirjoittaa yhteistyösopimuksen, jonka hän allekirjoittaa huomenna pidettävässä kokouksessa. Kiitän tarjoilusta ja lähdän kohti majapaikkaani Sampo-hotellia.

OMA MUA

Oiva Mäkelän muistokivi Kalevalassa.

JARI HELMISAARI

UUTISIA

Heimopäivä onnistui hyvin

Poikkeusvuonna pidetty poikkeuksellinen Heimotapahtuma onnistui mainiosti 10. lokakuuta Helsingissä. Näin todettiin tyytyväisinä, kun oli nähty historiaseminaari *On monta eri Karjalaa*, pidetty 114. Karjalan Sivistysseuran vuosikokous ja nautittu ilta teet piirakoiden kera illan päätteeksi.

Hotelli Arthurin juhlasalissa oli koronarajoitukset otettu huomioon ja yleisö istui turvallisten etäisyyksien päässä toisistaan ja maskit kasvoillaan. Sali näytti jopa täydeltä. Seminaarikuulijoiden määrän kolminkertaisti livestriimaus, jota oli mahdollista seurata niin Suomessa kuin vaikkapa Karjalan tasavallassa. Katsojia oli enimmillään noin sata.

Heikki Talvitien johtama seminaari sujui leppoisasti, vaikka alustukset pitivät sisällään tiukkaa asiaa. Professori emeritus **Timo Vihavainen** aloitti kertaamalla nuoren Neuvostoliiton vaiheita. Hän kertoi, että aluksi suomalaisuutta ja karjalaisuutta pidettiin isossa arvossa, mutta lopulta päädyttiin tuhoamaan niitä.

Etäyhteyden kautta alustanut Mainzin yliopiston professori **Anneli Sarhima** kertoi tutkimuksestaan, joka selvittää vianalaisuuden ja vianalaisten nykytilaa Suomessa. Haastatteluissa hänelle oli selvinnyt, että monet eivät maininneet karjalaisuutta mitenkään omasta elämästään kertoessaan. Useilla oli vahva suomalainen identiteetti.

Samaan tapaan oli havainnoinut Oulun yliopiston lehtori, dosentti **Seija Jagagin** Ruotsissa, missä hän oli tavannut vianalaisjuurisia maahanmuuttajia. Jonkun haastattelun mielestä hän voittaa aina, kun suomalainen, ruotsalainen tai venäläinen voittaa jossakin kilpailussa.

Sivistysseuran varapuheenjohtaja **Pekka Vaara** johdatteli kuulijoita heimosodista Tarton tauhaan ja työkansan kommuuniin. *Karjalan Heimo* kertoo lisää seminaariesityksistä joulunumerossaan.

Sivistysseuran 114. vuosikokous valitsi **Eeva-Kaisa Linnan** jatkamaan edelleen puheenjohtajan tehtävässä. Hän on johtanut seuraa vuodesta 2012 lähtien. Pitkään hallitukseen kuulunut **Pekka Pamilo** luopui paikastaan. Uusina jäseninä hallitukseen valittiin Oulun yliopiston kielitieteen lehtori, suojärviuuriin **Santeri Palviainen** ja kiestinkitaustainen **Kari Homanen**.

Heimopäivän yleisö noudatti koronarajoituksia hotelli Arthurin salissa kuunnellensa *On monta eri Karjalaa* -seminaarin alustuksia. Etualalla Senni Timonen (vas.), Jyrki Mäkelä ja Santeri Palviainen.

Heikki Talvitie johti puhetta heimotapaamisen aloittaneessa seminaarissa. Professori Anneli Sarhima kertoi etäyhteyden kautta vianalaistaustaisten parissa tekemistään haastatteluista.

Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna luonnehti kuluvaan vuotta surulliseksi. Hänen mielestään toimintaa olisi ollut paljon enemmän, jollei koronavirus olisi rajoittanut sosiaalisia kontakteja. Esimerkiksi seuran julkaisutoiminta on kuitenkin ollut vilkasta ja jatkuu sellaisena edelleen.

Vuosikokous päätti pitää seuran jäsenmaksut ja *Karjalan Heimon* tilausmaksut ennallaan. Ensi vuoden Heimopäivät järjestetään 17.–18. huhtikuuta Tampereella, mikäli koronatilanne sallii. Seuran järjestösihteerin tehtävistä eläkkeelle siirtyvälle **Irma Lahdelle** on myönnetty seuran ansiomerkki. Sitä ei voitu vielä luovuttaa, kun Lahti oli estynyt saapumasta kokoukseen.

Tarina- ja teeiltä piristi musiikkiesitys, josta vastasi **Niko** ja **Mika Saatsin** duo Loimolan Voima. Suistamolaisjuuriset veljekset luovat uutta karjalankielistä musiikkia. Lisäksi Eeva-Kaisa Linna esitteli seuran kirjatuotantoa, esimerkiksi vielä painamatonta teosta *Itä-Karjalan pakolaiset Tie kotiin*, joka esittelee kotimaahansa palanneita pakolaisia ja heidän kovia kohtaloitaan.

AILA-LIISA LAURILA
teksti ja kuvat

UUTISIA

Karjalan Sanomat täytti 100 vuotta verkossa juhlien

Karjalan tasavallassa ilmestynyt suomenkielinen sanomalehti *Karjalan Sanomat* täytti sata vuotta 5. lokakuuta. Lehden toimitus järjesti erilaisia kilpailuja ja tilaisuuksia lukijoilleen.

Koronan takia suurin osa niistä pidettiin verkossa.

Päivän aikana saatiin nähdä sata Karjalan tunnettua ja tuntematonta paikkaa, jotka ovat olleet esillä lehdessä. Henkilögalleria esitteli ihmisiä, jotka ovat olleet tärkeitä *Karjalan Sanomille*.

Tietovisaan vastaamalla saattoi tes-

tata tietojaan lehden historiasta ja nykyisyydestä. Katseltavana oli myös ai-noalaatuinen KS valokuvissa -näyttely.

Karjalan Sanomia voi seurata sosiaalisessa mediassa sekä VKontakte- ja Facebook-sivuilla. *Karjalan Heimo* yhtyy onnitteluihin ja toivoo satavuotiaalle menestyksestä tulevaisuutta.

Karjalan Sivistysseura välittää sähköisen *Karjalan Sanomat* -lehden tilauksia. Juhlavuoden kunniaksi lehti tarjoaa uusille vuoden 2021 tilaajille tämän vuoden loput numerot kaupan päälle.

AILA-LIISA LAURILA

Karjalan Sanomien päätoimittaja Mikko Nesvitski viimeistelee lehden numeroa taittoa ja painamista varten.

Suomen opettaja julkaisi oppikirjan

Karjalan tasavallan Suomen kielen keskus -kansalaisjärjestön johtaja **Tatjana Islamaeva** on julkaissut Petroskoissa suomen opiskelua harrastavia varten *Suomen kielen työvihkon*. Periodika-kustantamon resurssi- ja media-keskuksessa hiljattain julkaistu aineisto on vuosi sitten ilmestyneen kirjan parannettu ja täydennetty versio.

– Olen tyytyväinen siihen, että vihdoon on ilmestynyt tämä kirja. Siitä on

hyötyä ainakin koululaisille ja oppilaille, jotka aloittavat suomen kielen opiskelun tänä lukuvuonna, hän totesi julkaisutilaisuudessa.

Islamaeva pitää suomen alkeiskurssia kerran viikossa torstai-iltaisina ja se on osallistujille maksuton. Jatkokurssi pidetään myöhemmin samana iltana ja se on maksullinen. Koronapandemian vuoksi kurssilaisten määrä on laskenut edellisestä hieman.

Leena Arhippainen aloitti tyttärensä Nitan kanssa ohjelman numerolla "Lasten esitys". Nita vähän ujostutti, mutta vienankarjalaksi esitetty Täti Monika oli hauska ja piristävä laulu.

Maikkulan

Maikkulan ortodoksisen Marian kappelin ovi pysyi kiinni syyskuun ensimmäisen lauantain pruasniekasta huolimatta. Korona esti juhlaväkeä kulkemasta uuden nurmikon läpi johtavaa soratietä mieluisaksi tulleeeseen kappeliin.

Oulussa ja Marian kappelin suojissa on vuodesta 1997 kokoonnuttu aina syksyisin yhteiseen rukouspalvelukseen ja muistelemaan kahvikupin ääressä heitä, joiden osaksi tuli pakolaisen monivaihteinen elämä kaukana koti-Karjalasta.

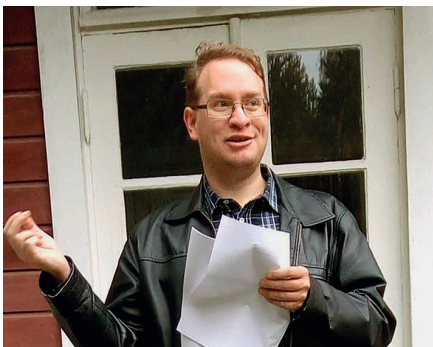
Turvavälien päässä toisistaan seisevät osallistujat muistelivat varmaan tälläkin kertaa itseksensä heimolaisiaan, joita lepää sekä Vienan että heidän uusien kotimaidensa kalmismailla. Korona on mahdollaan estänyt vierailut Karjalan kalmistoihin ja elossa olevien heimolaisten luokse. Muistolitanian rakkauden viestin kulkua tuonilmaisiin koronakaan ei pysty estämään.

Karjalaisen perinteen mukaan valmistetun Matkamiehen ristin ja vieressä olevan itkukiven äärellä pastori **Tuukka Rantanen** ja kanttori **Reijo Kinnunen** toimittivat vainajien muistopalveluksen, litanian. Ortodoksisessa kirkossa vuoden kaikki lauantait ovat yleisiä vainajien muistelupäiviä. Tuonilmaisiin siirtyneiden esivanhempien,

Karjalaisen perinteen mukaan valmistetun Matkamiehen ristin ja vieressä olevan itkukiven äärellä pastori Tuukka Rantanen ja kanttori Reijo Kinnunen toimittivat vainajien muistopalveluksen, litanian. Kuvassa Rantanen ja juhlaväkeä.

pruasniekka koronan varjossa

Sami Kallio kertoi Vienan Karjalan tapahtumista sata vuotta sitten. Aihe on aina mielenkiintoinen, sillä Vienan levottomissa oloissa on ollut mukana monen sukulaisia.

läheisten ja ystävien puolesta kannettava esirukous on rakkauden ilmaus meiltä elossa olevilta. Rakkaus yltää tuonilmaisiin saakka.

Maikkulan pruasniekka oli toinen korona-aikana järjestetyistä ulkoilmatapahtumista. Edellinen oli vainajien muistopalvelus, joka pidettiin ennen helluntaita Oulujoen hautausmaan ortodoksisella osastolla. Kaikki muut Pohjois-Viena-seuran omat

ja yhteistyötahojen kanssa suunnitellut tapahtumat maaliskuun puolesta välistä lähtien peruttiin. Väki on ikävöinyt yhteisiä tapahtumia ja Karjalan reissuja. Lyhyellä matkalla Matkamiehen ristiltä Vienan pakolaisten muistokivelle upseeritalon päätyyn kyseltiin kuulumisia maskien takaa ja välimatkoja pitäen.

”Jokainen on jonkun lapsi”. Tällä viisaalla toteamisella **Leena Arhippainen** aloitti tyttärensä **Nitan** kanssa ohjelman ”Lasten esitys”. Nitaa vähän ujustutti, mutta se ei haitannut. ”Täti Monika” vienankarjalaksi oli hauska ja piristävä esitys. **Anja Suvanto** luki Suomen luonnon päivän kunniaksi järjestetyn luontorunokilpailun runoja.

Historiaan perehtynyt **Sami Kallio** kertoi Vienan Karjalan tapahtumista sata vuotta sitten. Aihe on aina mielenkiintoinen, sillä Vienan levottomissa oloissa on ollut mukana monen sukulaisia. Monet Itä-Karjalan pakolaisista vaihtoivat ortodoksisen uskonnon luterilaiseen ja kastattivat lapsensa siihen.

Oulussa toimivat eri uskontokunnat ovat kuuluisia sujuvasta ekumeniasta. Maikkulassakin veisataan joka kerta myös luterilainen virsi ja tietysti joku tutuista karjalaisista lauluista.

Maikkulan vanha kasarmialue on kulttuuri- ja rakennushistorialtaan valtakunnallisesti merkittävä kohde. Alueen rakennukset on suojeltu rantasaunaa lukuun ottamatta. Kolmessa talossa asutaan vakituisesti. Lähes kokonaan remontoitu muona- ja varusvarasto sekä upseeritalo ovat myynnissä.

Pruasniekan lopuksi kävimme tutustumassa asuintaloksi muuttuvaan muona- ja varusvarastoon. Talo innoitti muistelemaan paikan historiaa ja pohtimaan sen merkitystä pakolaisten jälkeläisille. ”Mitä tekisit, jos voitaisit lotossa muutaman miljoonan?” ”Ostaisin nämä talot ja tekisin vienalaisen kulttuurikeskuksen. E-ei, en lähtisi maailmanympärysmatkalle!”

Pohjois-Viena-seurassa olemme erittäin iloisia ja tyytyväisiä siihen, että meillä on mahdollisuus ”proasnuija” Maikkulassa joka syksy. Tänä syksynä pyhien pihlajien tulipunaisten ja oranssien marjojen väriloistoa ihaillen.

KERTTU NURMELA
Teksti
HELVI ALAVIITALA
ja ANJA SUVANTO
Kuvat

UUTISIA

Anna Usova sai Brendojev-palkinnon

Runoilija **Anna Usova** on saanut tämän vuoden Vladimir Brendojev -palkinnon. Palkinto jaetaan vuosittain Aunuksessa pidettävien Brendojev-festivaalien yhteydessä. Karjalan Sivistysseura julkaisi viime keväänä Usovan teoksen *Sie, kus hengele hoivu* (Siellä, missä sielu lepää).

Karjalan valtion radio- ja televisioyhtiössä työskentelevä Anna Usova on kotoisin Aunuksen Karjalan Vitelestä ja karjalan kielen livvin murre on hänen kotikielensä. Vuonna 2018 hän julkaisi runokokoelman *Lyhyt sana ”oza”* (Lyhyt sana ”onnellisuus”), joka sisältää runoja ja proosaa livvinkarjalaksi ja on tarkoitettu sekä lapsille että aikuisille.

Usova laulaa petroskoilaisessa Oma Pajo -kuorossa ja on vierailut kuoron mukana esiintymässä myös Suomessa.

Toimittajana työskentelevä Anna Usova kirjoittaa myös runoja ja proosaa sekä harrastaa kuorolaulua.

Viola Malmille muistolaatta Petroskoihin

Karjalaisen tanssiperinteen suuri nainen **Viola Malmi** (1932–2010) on saanut muistolaatan Leninin valtakadun varrelle Petroskoihin.

Seinälaatta paljastettiin syyskuussa taloon numero 25, jossa Malmi asui pisimpään ajan eli vuodet 1967–2010.

Legendaarinen karjalaisen kansantanssin tuntija Viola Malmi omisti koko elämänsä Karjalan kansantanssin elvyttämiselle.

Malmi oli koreografi, balettimestari, kansantanssinopettaja ja perinteentutkija. Häntä jopa nimitettiin tanssialan Lönn-

Viola Malmin kunniaksi paljastetun laatan ovat luoneet kuvanveistäjät Ludvig David ja Aleksandr Kim.

rotiksi, koska hän keräsi talteen lähes 200 karjalaista tanssia, ja noin sata perinneleikkiä sekä julkaisi niitä käsitteleviä kirjoja Venäjällä ja Suomessa.

Paljastustilaisuuteen osallistui runsaasti väkeä, muun muassa Malmin tytär **Anita Dunkers**.

Viola Malmin ansiosta Karjalan kyliin on perustettu 17 kansanyhteyttä. Yhdessä Karjalan gornitsa -yhtyeensä kanssa hän kulki tasavallan kaikki kolkat ja keräsi runsaan aineiston Karjalan koreografiasta. Hänen ohjaamansa Kalevala-aiheiset esitykset olivat loistavia.

Karjala kehittää ekomatkaailua

Valkoiset sillat -matkailuprojekti (Белые мосты) jatkuu Pitkärannan seudulla ainakin vuoteen 2025 asti. Karjalan tasavalta ja yksityiset sijoittajat ovat kehittäneet alueen matkailua jo useiden vuosien ajan ja rakentamistyö etenee.

Pitkärannan piiri sekä Äänisenrannan, Aunuksen, Sortavalan ja Lahdenpohjan piirit kuuluvat Etelä-Karjalan matkailuhankkeeseen, joka rakentaa matkailukeskuksia sekä majoitus- ja matkailupalveluja.

Alueella uskotaan olevan hyviä edel-

lytyksiä luonto-, urheilu-, tapahtuma- ja maaseutumatkailun kehittämiseen.

Piirin alueella on noin 40 upeaa koskea. Turisteja halutaan nyt ohjata Jukankoskelle, Roskelakoskelle, Koirinojan koskelle, Onnenkoskelle ja Pöyhinkoskelle. Pitkärannan tunnetuin ja korkein kuuhu on 19-metrinen Jukankoski, joka on osa Kulismajokea. Sortavala–Petroskoi-tieltä matkaa kertyy noin kymmenen kilometriä pohjoiseen. Turisteja on viety paikalle maastoautoilla.

– Se oli vaikeaa huonokuntoisen tien

vuoksi. Kun turisteja on vähän, emme ansaitse rahaa. Haluamme, että turistien määrä kasvaisi huomattavasti. Siis sijoitamme rahaa tien rakentamiseen, kertoi *Karjalan Sanomissa* taannoin Karjalan putoukset-yhtiön johtaja **Vasili Zujev**, joka on ollut yksi sijoittajista.

Piirin sotahistoriallisiin nähtävyyksiin kuuluvat muistomerkki Surun Risti ja jatkosodan U-linja Pitkärannan ja Loimolan välillä.

Lisäksi Impilahden Kitelässä kunnostetaan kaivosmuseo.

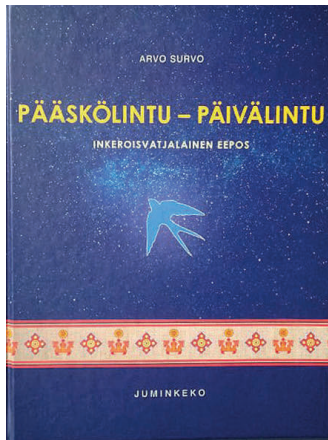
UUTISIA

Pääskölintu-epos ilmestyi kolmikielisenä

Inkeröisvatjalainen epos *Pääskölintu – päivälintu* on ilmestynyt kolmikielisenä versiona inkeriksi, vatjaksi ja venäjäksi. Sen tekijä **Arvo Survo** on valmistanut teosta monen vuosikymmenen ajan. Teoksen kustansi kuhmolainen Juminkeko.

Epos koostuu inkeröisiltä ja vatjalaisilta tallennetusta kansanrunoudesta.

Teoksessa on 148 sivua ja noin 1 400 säettä jokaisella kielellä. Se käsittelee vain yhtä keskeisimmistä Inkerinmaan runoteemoista: Jumalan valitseman linnun – pääskölyn – kamppailua

suurten syntyjen saamiseksi maailmaan.

Markku Niemisen mukaan Juminkeko otti eepoksen kustantamisen tehtäväkseen kunianosoituksena pienille itämerensuomalaisille kansoille. Nieminen on liikkunut vatjalaisten ja inkeröisten parissa ja asuinalueella yli 20 vuotta sitten.

Pääskölintu on **Vladimir Lukkosen** kuvit-

man Kalevalan jälkeen toinen kirja, joka on julkaistu UNESCO:n kirjallisuuskaukipunkki-sarjassa. Juminkeko myy kirjaa hintaan 20 euroa.

Tverinkarjala sai oman kieliopin

Viime vuonna ilmestynyt tverinkarjalan alkeiskurssi *Miun harpaukset karielan kieleh* on saanut rinnalleen kieliopin. Oppikirjan tekijöitä olivat **Irina Komissarova** ja **Irina Novak**.

Kieliopista vastaa Irina Novak ja sen asiantuntijana on toiminut **Ljudmila Gromova**, joka on työskennellyt Tverin yliopistossa noin 30 vuoden ajan.

Irina Novak on tutkinut tverinkarjalaa 11 vuoden ajan ja opettanut sitä kotiseuduillaan viitisen vuotta. Hänen työpaik-

kansa on Karjalan tiedekeskuksen Kielen, kirjallisuuden ja historian yksikössä Petroskoissa. Irina Komissarova on koulutukseltaan juristi ja on viime aikoina opettanut kieliryhmiä Tverissä.

Kieliopin aineistona on käytetty myös **Aleksandr Bel'akovin** ja **Aleksandra Punžinan** töitä sekä **Zoja Turičevan** luentoaineistoja. Kielioppia on painettu 500 kappaleen erä. Sitä jaetaan Tverin alueen kirjastoihin ja kielikurssien vetäjille. Sen selityskielenä on venäjä.

FB-matkamuistoja Tverin Karjalasta

Tverinkarjalaisten ystävät ry on avannut omalla Facebook-sivullaan sarjan, jossa kaikki voivat muistella menneitä matkojaan Tverin alueelle. Ensimmäisen matkavälähdyksen julkaisi **Elina Hatakka** 30. elokuuta.

Hatakka kertoo mustasta kylästä eli savusaunasta, jonka hän koki ensimmäisellä matkallaan vuonna 1992 Vasilkovan kylässä Medveditsajoen rannalla. Kyläläiset lämmittelivät saunojaan ja Elina jutteli koiralle.

Galina Ivanovna kuuli tämän ja hämmästytti tuttua koira-sanaa. Samoin Elina, joka tajusi saman tien, että ymmärtää paikallisten karjalan kieltä ja voi keskustella

heidän kanssaan. Sauna ei tosin ollut saunapaikallisille vaan musta kylä.

FB-sivulle halutaan 3–5 lauseen kuvauksia mieleen jääneistä pienistä hetkistä Tverin Karjalassa ja mukaan toivotaan valokuvaa. Tähän mennessä on julkaistu myös mm. **Leena Joen** tarina *Väinölän lapset* -dokumenttielokuvan kuvauksista, joissa tallennettiin perinteinen uunissa kylpeminen sekä **Marja Torikan** Tverin kaupungista Pyhän Katariinan luostarin kellostornista ottamat maisemakuvat. Torikan kuvat tarjoavat yllätyksen: näkymästä on vuosien 2015 ja 2019 välillä poistunut merkittävä kohde.

TIETONIEKKA

Oletko karjalainen tietoniekka?

Oikeat vastaukset alalaidassa.

1. Missä sijaitsevat Pokrovan kirkko sekä Jakovlevin ja Oševnevin talot?

- Kižin museosaarella Äänisellä.
- Suuri Selgy -kylässä Aunuksen Karjalassa.
- Mujejärven piirin Muujärvellä.

2. Mitä päivää juhlietaan Suomessa 27. marraskuuta?

- Ruotsalaisuuden päivää.
- Karjalan kielen päivää.
- Vähemmistökielten päivää.

3. Minä vuonna karjalan kielen päivää vietettiin Suomessa ensimmäisen kerran?

- 1945.
- 2009.
- 2016.

4. Mikä paikkakunta on suomalais-ugrilainen kulttuuri-pääkaupunki ensi vuonna?

- Marinmaan Šorunža eli Untšo.
- Baškirian marilaiskylä Miškiino.
- Viron Mulgimaan Abja-Paluoja.

5. Kuka on Taito Malinen ja mistä osaamisestaan kuuluisa?

- Jyskyjärven vanhin veneenrakentajamestari.
- Suomalainen laulaja, monipuolinen muusikko ja säveltäjä.
- Yhteistoimintaprojekteja Karjalaan luonut Kainuun maakuntajohtaja.

6. Minkä alan palkittu ja kiitetty taiteilija on Tamara Jufa?

- Graafikko ja kuvataiteilija.
- Säveltäjä ja muusikko.
- Runoilija ja proosakirjailija.

1.a, 2.b, 3.c, 4.c, 5.a ja 6.a.
Tietoniekan vastaukset:

HALLITUKSEN UUTISET

LOKAKUU 2020

Mitä sitten tapahtui?

Venäjän vallankumouksen jälkimainin-
git vuosina 1918–1922 saivat suuret
joukot ihmisiä liikkeelle kohti länttä.
Suomeen tuli kymmeniä tuhansia venäläisiä,
itäkarjalaisia ja inkeriläisiä sekä Venäjältä pa-
keneviä muiden maiden kansalaisia. Suomen
valtion näkökulmasta he olivat kaikki pako-
laisia; virallisen Suomen erityiset sympatiat
oli tietysti helppo osoittaa heimopakolaisille,
itäkarjalaisille ja inkeriläisille.

Itä-Karjalan pakolaisia kutsutaan Neuvos-
to-Venäjän virallisissa asiakirjoissa nimellä
karbežentsy, ”karpakolaiset”. Heidän mää-
räänsä ei ole saatu selville tarkasti. Itä-Kar-
jalan kuntien toimeenpanevien komiteoiden mukaan Suomeen
lähti 12 479 henkeä, joista 6 713 palasi ja 5 766 jäi Suomeen.
Tutkijat ovat esittäneet suurempiakin lukuja.

Venäjän toimeenpaneva keskuskomitea myönsi 30. huhtikuuta
1923 yleisen armahduksen ja julkisti sen suomalaisissa sanoma-
lehdissä. Monet karjalaiset pakolaiset olivat joutuneet elämään
kurjissa olosuhteissa, koti-ikävä ja huoli kotikyliin jääneistä su-
kulaisista painoi mieliä.

Armahduksen myötä paluu rajan taakse alkoi. Paluuta halua-
vat saivat oikeuden tulla takaisin. Heidän piti täyttää paluuh-
kemuskaavake ja liittää ohene valokuva. Usein laadittiin myös
kuulustelupöytäkirja, jossa oli tietoja paon syistä ja elämästä Suo-

messä. Tuore neuvostovaltio halusi selvittää
palaajien lojaalisuutta kotimaataan kohtaan.

Karjalan tasavallan kansallisarkiston asia-
kirjojen käyttö- ja julkaisuosaston päällikkö
Jelena Vitaljevna Usatšova on tutkinut näi-
tä arkistoon tallennettuja lähteitä, poiminut
niistä runsaat 180 henkilöä kattavan otoksen
ja kirjoittanut kokoamiensa tietojen pohjalta
julkaisun *Itä-Karjalan pakolaiset. Tie kotiin.*

Julkaisu koostuu siinä kuvattujen hen-
kilöiden taustoista, pakoon lähdön syistä
kuulustelupöytäkirjojen pohjalta sekä elämästä
ja kohtaloista Neuvostoliitossa. Kirjassa on en-

nen julkaisemattomia valokuvia kaikista henkilöistä ja heidän
mukanaan tulleista perheenjäsenistä.

Monien kirjassa kuvattujen henkilöiden jälkeläiset tunnetaan.
Suuri osa jäi Neuvostoliittoon, mutta jotkut palasivat Suomeen.
Sivistysseura on kiinnostunut näiden henkilöiden kohtaloista
ja tarinoista.

Kun kirja on julkaistu ja saatu Suomeen, pyrkii seura löytä-
mään heitä ja kertomaan *Karjalan Heimossa* heistä. Jos tunnet-
te tällaisia tarinoita, ottakaa yhteyttä päätoimittajaan tulevien
kuukausien kuluessa.

Julkaisu painetaan lokakuun aikana ja sitä saa aikanaan ostaa
Karjalan Sivistysseurasta.

Karjalan pakolaisille

V. S. F. N. T. Suomessa olevan täysivaltaisen
lähetyksen ilmoitus.

Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean huhtikuun 30 p:nä
1923 antaman päätöksen mukaan on Suomessa oleville Karjalan pako-
laisille annettu amnestia ja oikeus palata kotimaahansa. Niiden henki-
löitten, jotka haluavat käyttää hyväkseen tätä amnestiaa, on kirjoitettava
tästä V. S. F. N. T:n Suomessa olevalle Täysivaltaiselle Edustajistolle
(Helsinki, Bulevardinkatu 21) tammik. 1 p:nä 1924 mennessä, ilmoittaan
samalla täydellisen osoitteensa. Kaikille näille henkilöille tullaan lähettä-
mään kyselykaavakkeet ja osoittamaan, missä järjestyksessä he tulevat
palaamaan Karjalan Työkommuniin. Pakolaisia tullaan lähettämään
esheloneissa Venäjän hallituksen kustannuksella, kumminkin henkilöt,
jotka haluavat matkustaa heti, odottamatta eshelonien muodostamista,
saavat matkustaa Karjalaan yksityisessä järjestyksessä, mutta omalla
kustannuksellaan ja toistaiseksi ainoastaan („Krasno-ostrov”) Valkaa-
saaren kautta.
(S.I.5626)21401

Lähiainkoina julkaistava pakolaismatrikkeli *Itä-Karjalan
pakolaiset, tie kotiin* kertoo takaisin Neuvostoliittoon
palanneiden karjalaispakolaisten kohtaloista.

Keväällä 1923 julkaistiin suomalaisissa
sanomalehdissä ilmoitus, jolla houkuteltiin
karjalaispakolaisia palaamaan takaisin
Neuvostoliittoon. Jopa tuhansia lähtikin.

LAUKUNKANTAJAT

LOKAKUU 2020

Ei mikään pölyinen kirjasto

Karjalaisuus on **Kari Homaselle** vienankarjalaisuutta. Tietoisuus juurista alkoi herätä jo hyvin pienenä, kun isä kertoili lapsuudestaan, kalastuksesta ja eränkävynnistä. Perhe eli luontaistaloudessa, heinää korjattiin rantapelloilta vuoden tarpeiksi ja kalastettiin samalla talven varalle. Kotoa saatettiin olla viikkojakin poissa.

Isä **Samuli Homanen** syntyi vuonna 1905 Suurijärven kylässä Tuoppajärven eteläpuolella. Samuli oli käynyt kaksi vuotta venäläistä kiertokoulua. Oppimisen halu oli suuri. Kun samasta kylästä lähtöisin oleva **Mikko Karvonen**, joka myöhemmin tunnettiin kirjailija Onttoni Miihkalina, kirjoitti Suomesta, että tänne sopisi tulla kansanopistoon opiskelemaan, päätti Samuli marraskuussa 1921 serkkunsa Paavon kanssa ottaa sukset alleen.

Raja ylitetiin venäläisiä vältellen. Reissukaverilla oli taskussa rullarooninki, mutta sitä ei onneksi matkalla tarvittu. 16-vuotias Samuli ja Paavo jäivät talveksi opiskelemaan Kuusamon kansanopistoon.

KH Sieltä matka jatkui Ouluun, jossa isä sai töitä valjastehtaalla ja asettui asumaan Maikkulaan. Sitten opinnot jatkuivat Limingan kansanopistossa vuosina 1922–1923 ja sitä kautta isä pääsi Kajaanin opettajaseminaariin. Työ tehtaassa ja pakolaisavustus mahdollistivat opiskelun taloudellisesti. Vakituksia opettajan virkoja oli vaikea saada, tarjolla oli vain sijaisuuksia ja niinpä isä päätyi täydentämään koulutustaan Helsingin yliopistossa. Kasvatustopin ja Uuden Testamentin ekseketiikan opinnot mahdollistivat viran Tyrvään Illon koulussa. Sittemmin hän päätyi Uskelaan, joka on nykyisin osa Saloa ja työskenteli siellä eläkeikänsä saakka.

Isä päätyi jatkosodan aikana takaisin Karjalaan. Hän oli niiden 400 opettajan joukossa, jotka lähetettiin Itä-Karjalaan. Hän työskenteli Karjalan sotilashallinnon alaisissa kansakouluissa 2,5 vuotta Aunuksen alueella, muun muassa Kotkatjärvellä.

EKL Maailma vei jo silloin ihmisiä kauas pois kotoaan. Isäsi veli osti serkkunsa kanssa passit, sai nimekseen Niemi ja lähti Amerikkaan. Ja sinne jäi. Sisaret jäivät koti-Karjalaan, kylään, josta nykyisin ei enää ole mitään jäljellä, koska suomalaiset polttivat sen perääntymisvaiheessa. Kylästä on sentään yksi kuva, jonka on ottanut kansanmusiikin kerääjä ja tutkija **A. O. Väisänen** vuonna 1915. Olet kuitenkin tavannut sukulaisiasi?

KH Amerikkaan muuttaneen sedän poika, serkkuni Richard, on käynyt Suomessa ja olemme tavanneet pari kertaa USA:ssa. Anni- ja Hilja-täteihin pidettiin yhteyttä kirjeitse, mikä onnistui vasta vuonna 1958. Annille oli lähetetty kutsuja useampa-

Eeva-Kaisa Linna keskustelelee Kari Homasen kanssa karjalaisuudesta.

na vuonna ja yhtäkkiä vuonna 1968 ovikello soi ja ovella seiso – Anni-täti. Hän oli kerännyt passi- ja matkarahaa kasvattamalla ja myymällä mullikoita. Emme tienneet, että hän oli tulossa. Täti riemastui niin tavatessaan veljensä ensimmäisen kerran lähes 50 vuoteen, että hän melkein hyppäsi äitini ylitse. Vanhempani saivat vuonna 1980 isän 75-vuotislahjaksi matkan Petroskoihin, jolloin hän tapasi toisen Karjalaan jääneen sisarensa. Keskusteleminenhan onnistui ongelmitta, tätien puhuma karjalan murre on kovin lähellä suomea.

EKL Sinutkin on elämä välillä heittänyt kauas pois. Olit vuosia Maailmanpankissa, Thai-

maassa, Riiassa ja päämajassa Washingtonissa, jolloin Venäjä oli kohdemaasi, pääsit kulkemaan Karjalan tasavallassa ja voit tavata serkkujasi. Rahoituslaitostautasi vei sinut, diplomi-insinöörin, lopulta NEFCOn eli Pohjoismaiden ympäristörahoituslaitoksen palvelukseen. Ja taas matkasi suuntautuivat Venäjälle.

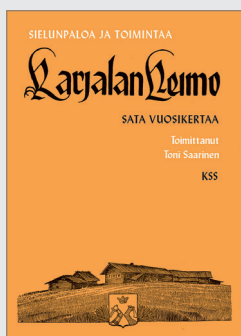
KH Venäjällä ja Karjalassa olen saanut todella matkustaa, mutta Suurjärvelle en minä eikä isäni ole päässyt, se kun on rajavyöhykettä. Matka ei onnistunut edes serkkuni Toivon avulla, joka sentään oli Aeroflotin helikopterilentäjä. Tosin 1990-luvun alussa viranomaiset lupasivat vuokrata tontin Suurjärven rannalta 99 vuodeksi yhdellä ruplalla. Mutta ajat muuttuivat ja unelma kalamajasta jäi unholaan. Sukulaisia on mm. Louhessa ja siellä olen käynyt. Tänä vuonna olimme suunnitelleet vuokrata bussin ja tehdä sukumatkan pohjoiseen Viaan, erityisesti Kiestinkiin, jonka kalmistossa lepää useampikin sukulainen. Mutta korona esti.

EKL Suhtaudut juuriisi vakavasti ja Vienen Karjala on sinulle tärkeä. Lapsesi ovat karjalaisuuden kanssa tekemisissä sukutapaamisissa, joita jo isäsi vielä eläessä alettiin järjestää vuosittain. Olettepa jopa kisanneet keskuudessanne suvun kyykkämestaruudesta.

KH Elämäni vaikuttaa jatkuva tietoisuus karjalaisista juuristani. Isä oli Karjalan Sivistysseuran jäsen. Minä olen nyt ollut seuran taloustoimikunnan jäsen vuodesta 2016 lähtien. Opiskeluaikana Sivistysseuran stipendit lämmittivät mieltäni kovasti. Niistä pääsivät nauttimaan lähes kaikki sukuni opiskelijat. Minusta tämän seuran toiminta suuntautuu eteenpäin, tulevaisuuteen, eikä se ole mikään pölyinen kirjasto. Tottahan toki nuorten saaminen toimintaan enenevässä määrin olisi tärkeää.

Eeva-Kaisa Linna keskustelelee tällä palstalla karjalaisuuteen liittyvistä asioista.

Uutuuksia Karjalan Sivistysseuran verkkokaupassa

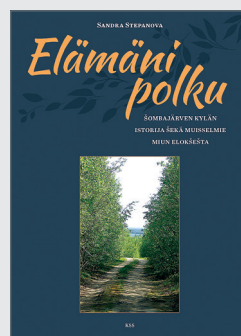
SIELUNPALOA JA TOIMINTAA. KARJALAN HEIMO – SATA VUOSIKERTAA

(toim. Toni Saarinen)
Sielunpaloa ja toimintaa kokoaa Karjalan Heimon sadannen vuosikerran kunniaksi yhteen kirjoituksia ja kuvia lehden jokaiselta vuosikymmeneltä.

Mukana on uutisia, politiikkaa, historiaa, taidetta ja muistitietoa – sekä mainoksia, ilmoituksia, kansia, pilakuvia ja muita paperille painettuja muuttuvien aikojen havainnollistajia. Lämpileikkaus ”etähällä toisistaan elelevien” karjalaisten monipuoliseen tarinaan. *25 euroa*

SANDRA STEPANOVA: ELÄMÄNI POLKU. ŠOMBAJÄRVENKYLÄN ISTORIJA ŠEKÄ MUISSIELMIE MIUN ELOKŠEŠTA

Sandra Stepanova (š. 1930), kuulusa karjalaini šuusänällisen perintehen tutkija, kertou Šombajärveštä, kylän istorijašta da šen eläjistä šekä omašta elokšešta. *20 euroa*

VUOKKINIEMEN AAPINI

Vuokkiniemen kylä täyttää vuonna 2020 neljäsatua vuotta. Sekä karjalan että venäjän kielellä julkaistu aapinen kertoo Vuokkiniemen kylästä, sen historiasta, perinteistä ja ihmisistä. *15 euroa*

HEIKKI TALVITIE: SUOMI, KONJUNKTUURIEN VANKI

Erikoislähettiläs Heikki Talvitien blogikirjoituksista, kolumneista ja haastattelusta koostuva teos, joka analysoi Suomen pyrkimystä asemoida itsensä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ympäristössään Ukrainan kriisistä (2014) nykyhetkeen. *28 euroa*

HANKI KIRJAT KARJALAN SIVISTYSSEURAN VERKKOKAUPASTA

www.karjalansivistysseura.fi/kauppa/

tai tilaa sähköpostitse: toimisto@karjalansivistysseura.fi